

HRVATSKI *glasnik*

XXXIII. godina, 51./52. broj

21. prosinca 2023.

cijena 250 Ft

Foto: BRANKA PAVIĆ BLAŽETIN

21. stranica

Igra(j) moja Hrvatska!

6. i 7. stranica

Susret hrvatskih pomorskih zborova

10. i 11. stranica

U budimpeštanskoj bazilici

23. stranica

Sretan Božić!

„Sretan Božić!“ Tu jednostavnu rečenicu približavanjem Božića često čujemo, pa možda u nekim trenucima zaboravljamo na njezino značenje. No ako čovjek želi drugomu nešto lijepo, nešto dobro, tomu se treba radovati bez obzira na to koliko se puta čulo. Naravno, ta jednostavna rečenica ima mnoštvo nijansi. Drukčije je primamo kad je nam izgovore članovi obitelji, najdraži prijatelji, a drukčije kad je izgovore kolege, možda poslodavci ili znanci s kojima nismo tako često u kontaktu. Ipak, želju u svakoj prilici trebamo prihvatiti s ljubavlju, s takvom ljubavlju kakvu znači sam blagdan Božić. Sretan Božić! Želja je da se tog blagdana doista osjećamo sretno, da osjećamo sreću za kojom svaki čovjek teži, da nas obasja ona ljubav koja je, vjerujemo, obasjala i Svetu obitelj.

Ali što bi danas trebala značiti sreća koju zaželimo? Mislim da bi to mogao objasniti samo pojedinac ako uopće u potpunosti može objasniti što je za njega sreća. Koja je tajna sreće u današnje doba? Čine li sreću dobiveni radovi, kupnja skupog automobila, uspjeh na poslu, u karijeri, u školovanju, okupljanje obitelji, ozdravljenje, odrastanje djeteta...? Razne su definicije sreće. Zapravo svatko od nas ima svoju sreću jer znamo da se sreća ne može mjeriti ni uspoređivati s nekim drugim osjećajem ili stanjem. Isto se tako ni sreća jednih ili drugih ljudi ne može uspoređivati. Najbliža je definicija sreće da je to doživljaj blagostanja, ali ne samo u smislu osjećaja užitka nego duboki osjećaj mira i ispunjenosti. I sami se moramo potruditi kako bismo došli do toga. Mnogi u to ne vjeruju jer većina ljudi vjeruje da je sreća nešto što nam se dogodi slučajno, no znanost je potvrdila da postoji način intenziviranja sreće. Često se čudimo da su siromašniji ljudi sretniji. Pitamo se je li to blagostanje. Oni ga osjećaju jer je sreća pratitelj onoga koji njeguje svoju dušu. Možemo mi imati svu ljepotu svijeta, sva postignuća, titule, sva materijalna blagostanja, no ako pritom zaboravimo njegovati svoju dušu, mi nismo sretni. Čovjek koji njeguje dušu svakoga dana budi osjećaj zahvalnosti, uzbuđenja, radosti i blagostanja. Njegov plamen osvjetljava svoj put, a i put svima drugima.

Moja je želja za Božić da svi njegujemo dušu kako bi Božić zaista bio sretan. Time bismo osvjetlili Božić i drugima. Sretan Božić svima nama!

Beta

GLASNIKOV TJEDAN

„Zahvaljujmo svima koji su nas pratili i čitali, koji su naši pretplatnici i pratitelji na Facebooku. Ondje vas ima jako puno, danas 7107.“

- Što očekuješ od sljedeće godine?
- Očekujem cvijeće.
- Zašto cvijeće?
- Zato što sadim cvijeće.

Polako se primičemo kraju još jedne kalendarske godine. Dok pišem ove retke, u mislima mi je prosinac 2022. godine. Puno toga bilo je drukčije, sasvim drukčije. Nismo tad ni pomišljali kako će godina koju sad već polako ostavljamo iza sebe biti tako teška. U prosincu 2022. još smo gajili nadu. Već i siječanj bio je oštar, hladan, a pogotovo veljača. Puhali su neki hladni vjetrovi za koje nismo znali objasniti odakle dolaze. A onda smo se uza sve još jedanput suočili s bolešću, uz onu za koju smo znali od sredine 2022. godine. Dvoje naših kolega bilo je teško bolesno. Za mene su to bili ljudi s kojima sam svakodnevno obavljala svoj posao, bez njih ne bih taj posao uspjela dovršiti. Najprije jedna i zatim druga smrt ostavila je dubok trag na našim životima i na našim dušama. Ali žrvanj svakodnevice tjerao nas je dalje, u nove izazove. Puno se toga promijenilo, okolina i okolnosti nagnali su nas da se duboko zamislimo i upitamo nad sobom i poslom kojim se bavimo.

Ima gubitaka koji se teško mogu nadomjestiti. Ili nikako. Možda je ta riječ prikladnija. *Nikako*. Iako nitko nije nezamjenljiv. Dapače. U novinarstvu treba biti „skriven“, dobro „skriven“ kako bi se mogao obavljati posao. Neutralan i samosvjestan, radoznao i drzak, ne onaj koji se pokorava „lažnim autoritetima“. Takvih je danas sve manje i manje. Ne isplati se gubiti zdravlje i živce, rekli bi moji kolege. Neki kažu da si sve više vidljiv što si skriveniji. Ipak nije dobro kad te žele „sakriti“, a tim više raduje či-

njenica kad te „vide“. Tako je i mene osobno obradovala vijest i poruka koju sam dobila krajem studenoga.

Zahvaljujmo svima koji su nas pratili i čitali, koji su naši pretplatnici i pratitelji na Facebooku. Ondje vas ima jako puno, danas 7107. Nekolicina nas trudila se u prošloj godini od siječnja do prosinca učiniti sve da budemo s vama. Toliko je bilo u našoj moći. Svaki je dan novi izazov, ne znamo što će donijeti sutra. Tako je iz dana u dan, a svjedočili smo tomu i da je u 2023. sve teže biti manjinski hrvatski novinar, pogotovo onaj koji piše. Nekako je procvjetalo individualno i institucijsko Facebook „novinarstvo“ koje nimalo objektivno ne govori o hrvatskim događanjima u Mađarskoj. Naravno, to je njihovo pravo, samo što je u medijski neosvijestenoj zajednici to itekako štetno, pa i manipulativno.

Zato i postoje javni mediji, pa i javni mediji manjinskih zajednica – kako bi ostvarili najobjektivniji moguć pristup događaju, ljudima, pojavama, problemima i uspjesima. I da ne nabrajam dalje. Sve je to u cilju objektivnog i nepristranog novinarstva s onih pet ključnih pitanja. Ako ih ne postavljamo i ne dobivamo odgovor na njih, čemu sebe nazivati novinarima?

Nadam se da Te nisam zamorila, poštovani čitatelju. Znam da nisam i znam da si se i ti zamislio nad napisanim, nenapisanim, izgovorenim i neizgovorenim. Neka ti bude, neka nam bude bolja i sretnija 2024. godina od ove koju napokon ostavljamo iza sebe. Nećemo, barem ja, žaliti za njom. Jer nije bila lagana. Dapače. Bila je iznimno suzna i teška.

Branka Pavić Blažetin

Sretan Božić i sretna i uspješna nova 2024. godina!

Stručno usavršavanje za odgojitelje u HOŠIG-u

U organizaciji Hrvatskog pedagoškog i metodičkog centra u Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i đlačkom domu u Budimpešti od 16. do 18. studenoga 2023. održano je Stručno usavršavanje za odgojitelje. Cilj je stručnog usavršavanja svake godine upoznati rad i programe jednog hrvatskog narodnog vrtića iz određene regije. U program su uvrštena predavanja, radionice, primjeri dobre prakse.

Sudionici stručnog usavršavanja

Voditeljica vrtića u HOŠIG-u Magdolna Andrasek Havasi, nakon što je primila odgojitelje, održala je radionicu u jeseni s djecom te predstavila način rada u vrtiću. HOŠIG-ov vrtić ima tri skupine s ukupno 38 mališana. U goste je došlo tridesetak odgojitelja iz Pečuha, Santova, Sambotela, Bizonje, Prisike, Bajе, Velikog Kozara i Tukulje.

Glavna gošća predavačica bila je dr. sc. Branka Rudman, profesorica savjetnica iz Lutkarskog kazališta „Stribor“, koja je predavanjem i radionicom „Učimo hrvatski pomoću lutke“ pokazala odgojiteljima tehniku rada s lutkama, kako se lutke drže, razgova-

raju. Voditeljica HOŠIG-ova vrtića Magdolna Andrasek Havasi rekla je da i odgojiteljice u HOŠIG-u svakodnevno rade s lutkama i izrađuju lutke s djecom te da nije bilo lako izvoditi lutkarsku „predstavu“ pred publikom jer na to nisu naučeni, lakše je samo pred djecom. Ali svakako je bilo jako korisno učiti od profesionalke, dr. sc. Branke Rudman.

Odgoviteljica iz Hrvatskog vrtića Miroslava Krleže iz Pečuha Zlata Stricz Soltész, koja je počela raditi kao odgojiteljica još 1982. godine, održala je predavanje „Reflektivna i doživljajna pedagogija“ te stavila naglasak na to kako je najvažniji doživ-

ljaj, pa je i samo predavanje napravila na principu doživljaja, a ne „na suho“.

Branka Rudman, autorica knjige „Lutka od vrtića do školske družine“, došla je educirati odgojitelje i pokazati što se korisno može naći u knjizi. Otkrila je da Lutkarsko kazalište „Stribor“ uskoro slavi 25. obljetnicu rada te da misli da je predvorje u HOŠIG-u savršeno mjesto za izvedbu lutkarskih predstava. U planu je izvedba najuspješnije Striborove predstave „Ježeva kućica“ u HOŠIG-u. S tom predstavom već su obišli otoke, Slavoniju, Bosnu, Beč, Gradišće.

Kršul

Priredba bazične ustanove u povodu blagdana sv. Martina

Priredba bazične ustanove Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma „Miroslav Krleža“ u povodu Martinja održana je 10. studenoga u vrtiću te ustanove u Pečuhu. Bila je poučno i zabavno iskustvo za najmlađe polaznike vrtića.

U sklopu priredbe održano je ogledno zanimanje, a u fokusu je bila vrtićka skupina Leptiri s odgojiteljicom Zlatom Stricz Soltész. Inovativnim pristupom doživljajne pedagogije djecu i publiku uvelo se u legende o svetom Martinu dramatizacijom i pričanjem priča.

Na oglednom zanimanju sudjelovali su docentica dr. sc. Morana Plavac i profesorica dr. sc. Mária Kanizsai iz Visoke škole

Józsefa Eötvösa u Baji sa studentima, ravnateljica obrazovnog centra Miroslava Krleže Janja Živković Mandić i ravnateljica Hrvatskog pedagoškog i metodičkog centra Zsanett Vörös.

Ova interaktivna predstava u kojoj su sudjelovala djeca i prisutni nije samo približila tradiciju Martinja nego je uporabom lutaka i prikazivanjem običaja stvorila autentično iskustvo. Nakon izvedbe uslijedila je rasprava sa sudionicima i voditeljicom oglednog zanimanja. Događanje nije pružilo samo zabavu nego je i educiralo o kulturnim i tradicionalnim vrijednostima uz maštovitost i aktivno sudjelovanje.

metodikahr.hu

Prve izjave o podacima iz popisa stanovništva iz 2022. godine

Nakon godinu dana konačno su objavljeni potpuni podaci popisa stanovništva iz 2022. godine. Na inicijativu Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije potkraj listopada u županijskom Narodnosnom domu u Baji održan je županijski forum o popisu stanovništva iz 2022. i o narodnosnim izborima 2024. godine. Nakon foruma za komentar o podacima iz popisa stanovništva zamolili smo predsjednika Hrvatske državne samouprave Ivana Gugana i parlamentarnog glasnogovornika Hrvata u Mađarskoj Jozu Solgu, koji su s nama i podijelili svoje prve dojmove.

Predsjednik Hrvatske državne samouprave IVAN GUGAN:

„Jezik se postupno gubi, što je najveća tragedija!”

Predsjednik HDS-a Ivan Guga

– Za neku dublju analizu još nije bilo vremena. Mogu podijeliti prva razmišljanja, svoja osobna i razmišljanja ljudi s kojima sam dosad razgovarao. Prije sam očekivao da ćemo imati otprilike isto ljudi koji će se izjasniti kao Hrvati kao prije 11 godina, ali nažalost broj je smanjen za otprilike 4000. Ako pogledamo podatke, neke se tendencije manje-više vide, a to je da su naši ljudi starija populacija. Kao što vidimo, i broj je stanovnika u Mađarskoj opao, nešto u većoj mjeri i broj Hrvata. Ako usporedimo s drugim narodnostima, možda čak možemo ustvrditi da je situacija i nešto bolja. Kad to kažem, onda mislim na brojčano veće zajednice kao što su Nijemci, Slovaci, Rumunji ili Romi. Ali to nama ne pomaže, ne tješi nas, samo opet pokazuje opće tendencije. S druge strane, sad se vidi da se broj više smanjio u onim mjestima koja su bila tradicionalna hrvatska naselja, što je posljedica velikog iseljavanja jer mladi ljudi odlaze. Ostali su stariji ljudi, a mnogi su nažalost i umrli. Istodobno se u nekim gradovima povećao broj,

pogotovo u Budimpešti. Gledajući pozitivno, ljudi koji su se odselili u Budimpeštu i neke druge gradove barem su se izjasnili, a one koji su otišli u inozemstvo u nekom smogu pogledu izgubili jer oni nisu popisani. To su moji prvi dojmovi. Ipak, važno je naglasiti kako broj samouprava (ili mogućnosti da se one utemelje) nije manji, stoga uvjeti za raspisivanje izbora postoje u 137 naselja. Sad na nama ostaje kako ćemo uspjeti naći aktiviste i ljude koji se žele uključiti, koji se žele kandidirati i biti zastupnici. To je, dakle, dobra vijest. Isto tako možemo imati isti broj područnih samouprava, šest županijskih i glavnogradske hrvatske samoupravu, što je ostalo po starom. Tako će prema sadašnjim podacima i Skupština Hrvatske državne samouprave zadržati broj članova, 31. Nije dobra tendencija, međutim možda se to i moglo očekivati jer to je naša realnost.

U Bačkoj uz dosadašnjih 13 naselja gdje imamo hrvatsku samoupravu mogućnost je proširena na još tri naselja (Baškut, Kiškunhalaš i Tompa, op. a.). Na današnjem forumu čuli smo i to da je županijska samouprava već kontaktirala s nekima te da se nadaju novoj ili novim hrvatskim samoupravama u Bačko-kiškunskoj županiji. Naravno, bilo bi nam drago da se postojeći broj 2024. poveća. Možemo kazati da je to pozitivan pomak, ali i dalje ostaje žal što je ukupan broj onih koji su se izjasnili Hrvatima manji za više tisuća.

Ako usporedimo kategorije *narodnost, materinski jezik i govor*, zamjetno je da je materinski jezik najviše „stradao”. Nemamo egzaktne podatke i analize, samo razmišljanja i nagađanja, ali upravo ono što sam i kazao: starija populacija – koja je govorila hrvatski, kojoj je to bilo prirodno, koja je čak i bolje govorila hrvatski nego mađarski – polako nas napušta, umire. Nažalost, mladi više ne govore hrvatski ili ne čuvaju jezik. Ponovno, ako želim biti pozitivan, onda ipak žele sačuvati kulturu, žele se izjasniti, što je manje zlo nego da ni toga nema. Ali nam je realnost i to da se jezik postupno gubi, što je dakako najveća tragedija.

Parlamentarni glasnogovornik Hrvata u Mađarskoj JOZO SOLGA:

„Podatci popisa pučanstva samo su temelj za izbore”

– Nažalost, brojke iz popisa pučanstva ne pokazuju stvarni položaj narodnosti u većinskom mađarskom društvu. Znamo da su to bila senzitivna pitanja, odnosno nije bilo obvezno odgovoriti na njih, a ako nešto nije obvezno, onda je to sasvim drukčija stvar. S druge strane, jedan način bio je da se izjasne samopopisivanjem ili samoizjašnjavanjem, a oni koji to nisu

Parlamentarni glasnogovornik Hrvata Jozo Solga

učinili elektroničkim putem trebali su odgovoriti na pitanja popisivača. Prvi put u povijesti postojala je mogućnost elektroničkog samopopisivanja. Istina da je to bilo anonimno, svatko je imao svoju osobnu šifru kojom je mogao pristupiti popisivanju, ali na početku je morao dati i neke osnovne osobne podatke, a program je odvajao senzitivna pitanja odnosno odgovore od osobe. Mislim da ni to nije bilo dobro za našu zajednicu, a ni za druge. Ako uzmemo povijest u posljednjih sto godina, mnogi ljudi imali su loša iskustva te kod ljudi postoji određena nevjericca. Zato ovo nikako ne pokazuje stvarnu sliku naše ugrađenosti u većinsko mađarsko društvo. Budući da su nas narodnosnim zakonom primorali da raspisivanje izbora ovisi o broju pripadnika dane narodnosti u danom naselju, obvezno je raspisati izbore samo ako ima 25 osoba koje su se izjasnile pripadnicima narodnosti. Narodnosni odbor trebao je postići izmjene zakona po tom pitanju, ali to nije bilo jednostavno. Naše je mišljenje da je stečena prava trebalo sačuvati. Hvala Bogu, uspjeli smo to ublažiti time da se izbori mogu raspisati i u onim naseljima, ponajprije malim, tradicionalno narodnosnim naseljima, u kojima se izjasnilo najmanje 20 osoba ako je i dosad djelovala hrvatska samouprava. Još važnije, ako je i taj broj opao zbog nekih okolnosti, postoji mogućnost da se utemelji politička organizacija odnosno narodnosna samouprava ako u danom naselju postoji narodnosna obrazovna ustanova.

U neku ruku možemo biti i zadovoljni. Kako smo čuli, u 137 naselja u Mađarskoj ispunjen je zakonski uvjet za raspisivanje izbora, ali ovo je tek početak. Čeka nas možda još jedan ozbiljniji zadatak. Pripreme za izbore treba shvatiti još ozbiljnije jer se prije svega valja registrirati, postaviti kandidate, a i izići na izbore. Naša hrvatska zajednica dobila je mogućnost da u 137 naselja bira svoje zastupnike, a još je važnije da je zadržana mogućnost da bira svoje područne, odnosno županijske samouprave u šest županija gdje tradicionalno žive Hrvati i glavnogradsku samoupravu u Budimpešti, gdje su u sva 22 okruga s više od 25 osoba stvoreni uvjeti za raspisivanje izbora. U tom smislu možemo biti

uistinu zadovoljni. Ako ćemo gledati brojčanost, onda nikako ne možemo biti zadovoljni. No, to ne možemo usporediti s onim postupkom koji će nas odvesti do izbora 9. lipnja 2024. godine, istog dana kad su izbori za Europski parlament. Dakle, imamo nešto malo više od pola godine da se pripremimo za izbore. Na njih može izići samo punoljetan građanin Mađarske koji je registriran na popisu hrvatskih birača. Tako da civilne udruge imaju pune ruke posla, i to sve one koje žele imati svoje kandidate. To znači da na narodnosnim izborima nema neovisnih kandidata. Kandidat može biti samo onaj koji je upisan na popis hrvatskih birača i kojega jedna registrirana hrvatska udruga kandidira. Svi oni koji žele da se u danom naselju utemelji politička i kulturna autonomija trebaju pogledati imaju li svoje birače, da se potraže mladi pripadnici hrvatske narodnosti koji su međuvremenu postali punoljetni i nisu registrirani, da se čim prije upišu na popis hrvatskih birača. Najvažnije je da se ima kritična masa da se može birati političko tijelo.

Zamjetno je ne samo kod hrvatske zajednice nego i kod drugih da su još poraznije brojke koje se odnose na one koji su se izjasnili da im je materinski jezik hrvatski odnosno da govore hrvatski u obitelji i prijateljskom krugu. Potrebna je dublja i šira znanstvena analiza jer mi možemo samo nagađati. I sami znamo da je sve više miješanih brakova, materinski jezik i govor u obitelji ne podudara se u svakom slučaju, ali činjenica je da se sve manje govori u obitelji. Mladi se odseljavaju, stari umiru, zatvaraju se škole. Onaj tko se odseli u veću sredinu i nema mogućnost za učenje hrvatskoga u školi, gubi materinski jezik. Ako od malih nogu nema struktura odnosno ustanova koje će okupljati naš narod, onda se to gubi. Malo je roditelja koji su zaista svjesni. Ako je samo jedan od roditelja pripadnik hrvatske narodnosti, mora pokušati ugraditi u svijest djeteta da je on pripadnik hrvatskoga naroda. To je jako teško u ovoj mađarskoj većinskoj sredini jer je asimilacija vrlo jaka. Ako nemaš ustanove koja daje kulturnu pozadinu, onda se sve polako gubi, iz naraštaja u naraštaj sve više. Zato bi naše ustanove, pa i samouprave, trebale šire otvoriti svoja vrata da se vrati zanimanje za jezik, ne samo za svirku i ples. Vrlo je važna komunikacija na hrvatskom jeziku u svakodnevnom i društvenom životu.

Nažalost, u naseljima gdje nisu postigli brojke koje su zakonski uvjet za raspisivanje izbora neće biti zastupništva i hrvatske samouprave. Preko narodnosnog odbora uspjeli smo jako ublažiti ovu situaciju, ali ako je u naselju postojala hrvatska samouprava i nije se brinula da se izjasne barem pripadnici hrvatske zajednice, zastupnici i njihovo okruženje, civilna udruga, rodbina, prijatelji i poznanici za koje se zna da su Hrvati, ako ih nije uspjela usmjeriti prema samoizjašnjavanju ili izjašnjavanju popisivaču, onda su na najmanje deset godina odnosno na dva mandata izgubili mogućnost.

Što se tiče izbora, konkretne su pripreme u tijeku jer je otvorena registracija za popis hrvatskih narodnosnih birača. Može se registrirati i preko interneta, ali i kod mjesnog bilježnika. Mi smo otvoreni: kako moj kabinet, tako i moji suradnici, a to mogu kazati i za Hrvatsku državnu samoupravu. Pružit ćemo pomoć svakom komu je potrebna. Sad se ne treba bojati da se ne može glasati za stranačku listu, za stranačkog kandidata, za županijsku skupštinu, za načelnika ili gradonačelnika jer nema ograničenja kao što je to na parlamentarnim izborima. Svatko tko misli da je pripadnik hrvatskoga naroda ili nam želi pomoći, neka se registrira.

S. B.

CROATIADA 2023. – izlaganje projektnih tema u Santovu

Igra(j) moja Hrvatska! Hrvatska – zemlja sporta

U organizaciji Hrvatske državne samouprave, odnosno njezina Odbora za odgoj i obrazovanje, 15. studenog održano je Izlaganje projektnih tema za učenike osnovnih škola. Već tradicionalno domaćin je bila Hrvatska osnovna škola u Santovu. Pozivu organizatora odazvalo se osam škola s dvojezičnom i predmetnom nastavom hrvatskoga jezika iz gotovo svih hrvatskih regija Mađarske. Osmočlane učeničke skupine održale su prezentacije na temu „Igra(j) moja Hrvatska! Hrvatska – zemlja sporta“.

Sudionici izlaganja projektnih tema

Svaka škola na svoj poseban način predstavila je hrvatske sportaše i njihove najveće uspjehe uz najpoznatije navijačke pjesme. Nazočne je u ime domaćina pozdravila ravnateljica santovačke škole Marija Žužić Kovács, među njima posebno uzvanike: generalnog konzula RH u Pečuhu Dragu Horvata, predsjednika HDS-a Ivana Gugana, predsjednika SHM-a Josu Ostrogonca, predsjednika Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije Josu Šibalina, zamjenicu predsjednika HDS-a Angelu Šokac Marković, predsjednika HS-a Santova i predstavnike hrvatskih medija u Mađarskoj. U ime organizatora nazočne goste, učenike i nastavnike pozdravio je predsjednik HDS-a Ivan Gugan, koji je uz ostalo

Budimpeštanski HOŠIG-ovci

naglasio kako je s velikim zadovoljstvom došao, kao i svake godine, pogotovo zbog ovogodišnje teme koja mu je bliska. „Lijepo

vas je vidjeti u hrvatskim dresovima, majicama. Vjerujem da je bilo zanimljivo pripremati se.“ Nadalje je zahvalio na zalaganju učenicima i mentorima koji su ih pripremili rekavši: „Zapravo o vama ovisi naša budućnost i o tome kako ćete se ojačati u hrvatskoj nacionalnoj svijesti. Vjerujem da je ovo jedan mali korak prema tome.“

Nakon pozdravnih riječi održane su prezentacije, a škole sudionike najavila je voditeljica programa i referentica HDS-a Eva Molnar Muić.

Izlaganja su otvorili domaćini, učenici santovačke hrvatske škole, koji su održali izlaganje pod naslovom „Početak organiziranog sporta u Hrvatskoj – Hrvatski sokol i ponos hrvatskog sporta“. Učenike

Učenici serdahelske škole

je pripremila nastavnica Mirjana Šibalin. Učenici 7. i 8. razreda vančaške osnovne škole iz Baje, ove godine jedine škole s predmetnom nastavom hrvatskoga jezika, koji svake godine redovito sudjeluju na izlaganju projektnih tema, dali su općenit pregled hrvatskog sporta, hrvatskih sportaša i sportašica, a u okviru prezentacije prikazali su i dva razgovora koja su snimili s ravnateljem svoje škole i ravnateljem Kulturnog centra bačkih Hrvata. Učenici 7. razreda Hrvatske osnovne škole Katarine Zrinski iz Serdahela pripremili su izlaganje o najboljem hrvatskom nogometašu Luki Modriću pod naslovom „Zlatne hrvatske kopačke“. Učenike je pripremila nastavnica Katica Lukač Brodač, a dopratila Zorica

Učenici sambotelske škole

Učenici santovačke škole

Učenici petroviske škole

Učenici koljnofske škole

Vančaška osnovna škola iz Baje

Prosenjak Matola, voditeljica Hrvatskog kulturno-prosvjetnog zavoda Stipana Blažetina. Osmaši iz Osnovne škole i čuvarnice Mihovila Nakovića iz Koljnofa prikazali su igrokaz i projektni rad pod naslovom „Nađi svog Modrića u sebi“. Igrokaz je napisala i učenike uvježbala nastavnica Biserka Brindza, videomaterijal pripremila Danijela Tončić, kostime i rekvizite nastavnički zbor, a male tamburaše Ingrid Klemenčić. Učenici 5. i 7. razreda Hrvatskog vrtića i osnovne škole Mate Meršića Miloradića iz Sambotela, koji su drugi put sudjelovali na izlaganju projektnih tema, prikazali su početke organiziranog sporta u Hrvatskoj, a pripremila ih je nastavnica Tea Stepić. Učenici Hrvatsko-mađarske dvojezične narodnosne škole iz Petrova Sela predstavili su se igrokazom kao učenici zamišljene poznate sportske škole, govorili su o svojoj budućnosti, snovima i željama. Pripremio ih je nastavnik Rajmund Filipović. Učenici 7. i 8. razreda Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Miroslava Krleže iz Pečuha u okviru zadane teme pripremili su izlaganje o uspjesima hrvatskih sportaša od samostalnosti Hrvatske do danas s naglaskom na uspjehe hrvatske nogometne reprezentacije. Imali su originalne crteže, fotografije i videozapise učenika i nastavnika, a pripremio ih je nastavnik Zoran Marijanović uz pomoć Tünde Somogyi. Četvero učenika 5. razreda iz budimpeštanskog HOŠIG-a prikazalo je hrvatske sportske legende. Njihova mentorica bila je nastavnica Anita Bandy.

Nakon svih izlaganja zamjenica predsjednika HDS-a Angela Šokac Marković zahvalila je sudionicima, učenicima i njihovim mentorima na odazivu i na iznimno vrijednim izlaganjima. Ona je svakoj školi uručila spomenice, a predsjednik HDS-a Ivan Guban ruksake s darovima.

S. B.

Dan svete Kate u Katolju

U organizaciji Hrvatske samouprave Katolja 25. studenoga 2023. održana je tradicionalna godišnja priredba u povodu Dana svete Kate, zaštitnice katolijske crkve i Katolja. Dan je započeo svečanom svetom misom na hrvatskom jeziku koju je predvodio vlč. Gabriel Barić uz domaćeg župnika Istvána Bukovicsa. Misu je pjevao katoljski Pjevački zbor „Karašica“.

Nakon svete mise u mjesnom domu kulture održan je kulturni program uz nastup KUD-a „Ladislav Matušek“ iz Kukinja i Pjevačkog zbora „Karašica“. Nakon programa slijedio je bal uz svirku mohačkog Orkestra „Planina“. Sveta Kata štuje se i danas kod šokačkih Hrvata u Katolju. Za blagdan se u organizaciji Hrvatske samouprave Katolja u dogovoru s Pečuškom biskupijom priređuje i sveta misa na hrvatskom jeziku. „Ove smo godine u subotu organizirali javno druženje i svetu misu, a u nedjelju je bio kermez“, rekla je za Hrvatski glasnik predsjednica Hrvatske samouprave Katolja Ružica Ivanković. „Naše su žene i članovi Pjevačkog zbora ‘Karašica’ spremali kolače, čime smo počastili sve koji su se odazvali našem pozivu na svetu misu i kasnije na program zbora i gostiju iz Kukinja, a i na bal uz svirku Orkestra ‘Planina’“.

Sveta Katarina (sveta Kata) omiljena je svetica i Hrvata u Mađarskoj, a u pučkim molitvama naziva se mnogobrojnim inačicama imena Katarina. Slavi se 25. studenoga. Ona je prva Božja mučenica, koju

Pjevački zbor „Karašica“

je prema legendi pogubio car Maksimin Dali – Katarinu Aleksandrijsku. Sveta Katarina (Sveta Kata) prema pučkom kalendaru označavala je posljednje dane jeseni i početak zime, početak došašća, pa postoje brojne narodne izreke: „Sveta Kato, kreši dan, do Božića misec dan“, „Sveta Kate

kokošica – misec dana do Božića“, „Sveta Katarina van, do Božića mesec dan“, „Sveta Kata, snijeg na vrata“.

Oko Svete Kate počinju se pjevati božićne pjesme. Tako je bilo i u Katolju na Dan svete Kate 2023. godine.

Branka Pavić Blažetin

HARKANJSKO „HRVATSKO VEČE“

Tradicionalno godišnje harkanjsko „Hrvatsko veče“ ove je godine u organizaciji Hrvatske samouprave Harkanja održano 28. listopada u gradskom Domu kulture „József Kiss“. Kao i svake godine, okupilo je brojne prijatelje harkanjskih Hrvata, tamošnje hrvatske samouprave i Mješovitog pjevačkog zbora harkanjskih Hrvata.

Druženje je započelo večernjom svetom misom u rimokatoličkoj crkvi koju su na hrvatskom jeziku služili mjesni župnik Ladislav Ronta i vlč. Vladimir Škrinjarić iz župe Blažene Djevice Marije u Općini Podravska Moslavina, prijatelj harkanjskog župnika i nas Hrvata u Mađarskoj. Svetu misu pjevao je crkveni pjevački zbor iz Moslavine, a predvodio vlč. Škrinjarić.

Organizatori su priredili bogat kulturni program u kojem su sudjelovali brojni izvođači. Uz domaćine, Mješoviti pjevački zbor harkanjskih Hrvata i njihov prateći orkestar te folkloraše iz mjesne Osnovne škole „Pál Kitaibel“, nastupila su pozvana društva iz Republike Hrvatske i Mađarske.

Mješoviti pjevački zbor harkanjskih Hrvata

KUD „Neven“ stigao je iz Petrijevaca, KUD „Zora“ iz Aljmaša, KUD „Ladislav Matušek“ iz Kukinja, Ženski pjevački zbor „August Šenoa“ iz Pečuha, iz Birjana je došla Hrvatska plesna grupa. Nakon kulturnog programa slijedio je hrvatski bal i plesačnica s orkestrom „Podravka“. Program je ostvaren uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Vlade Mađarske, Fonda „Gábor Bethlen“.

Branka Pavić Blažetin
Foto: Zoltán Czene

ZLATNA MISA LADISLAVA RONTE

„Sretan sam svećenik“ – slavilo se zlatomisništvo harkanjskog svećenika Ladislava Ronte. Kako donosi portal *pecsiegyhazmegye.hu*, 17. lipnja bilo je svečano u harkanjskoj župi. Zlatnu misu slavio je župnik Ladislav Ronta, koji već dvadeset i tri godine služi vjernike harkanjske župe. Održana je sveta misa u crkvi Presvetog Srca Isusova. Župniku Ronti pripada i salantska filijala. Na misi su nazočili đakovačko-osječki nadbiskup, metropolit Đuro Hranić, pečuški biskup László Felföldi, umirovljeni pečuški biskup Mihály Mayer, brojno svećenstvo Pečuške biskupije te prijatelji svećenici iz Republike Hrvatske.

Euharistijsko slavlje koje je predvodio sam zlatomisnik Ronta bilo je dvojezično na mađarskom i hrvatskom jeziku. Homiliju je izrekao pečuški biskup László Felföldi na mađarskom jeziku, a nadbiskup Đuro Hranić na hrvatskom. Na misi je nazočio i umirovljeni pečuški biskup Mihály Mayer.

Zlatomisnika i nazočne pozdravio je pečuški župnik Franjo Pavleković, rekavši kako je ova svečanost znak zahvalnosti zlatomisniku koji 50 godina dan za danom ide putem koji vodi Kristu, zahvalnosti gospodinu Bogu koji je sve to vrijeme bio sa zlatomisnikom, branio ga i zadržao u odabranom zvanju, zahvalnosti suradnicima zlatomisnika koji su s njim bili na njegovim životnim postajama i pomogli njegov rad te se sjetio i zlatomisnikovih roditelja.

Zlatomisnik Ronta u svojoj liturgiji naglasio je kako ne želi slaviti sebe, nego želi izraziti zahvalnost za proteklih pedeset godina koje je proveo služeći Bogu. Dao je riječ Bogu, a Bogu dana riječ ne može se povući, stoga je s hvalom u srcu kao sretan svećenik stao danas pred oltar.

U svojoj homiliji pečuški biskup László Felföldi osvrnuo se na Isusov govor upućen apostolima iz Evanđelja po Mateju (Mt 10, 5-15). U svojem promišljanju istaknuo je kako je liječenje rana duše ljudi i obitelji zadaća Crkve i poziv svećenika u njihovu pastoralnom radu. Druga je njihova velika zadaća propovijedanje evanđelja, što je posebno važno danas kad samo loše i zlo imaju vrijednosnu vijest. Evanđelje stoga ima ogromnu snagu, dobru vijest treba govoriti. Svijetu treba potvrda, trebaju mu promjene, radikalizirajuća snaga evanđelja. Isus je za to izabrao ljude i pozvao ih da donesu radosnu vijest – djeca smo Oca, braća Sina i hramovi Duha Svetoga. I poslao je odabrane da liječe i budu s njim.

Mons. Hranić nakon homilije uputio je čestitku zlatomisniku Ronti: „Dragi velečasni Ladislave, od srca Vam čestitamo zlatni svećenički jubilej. Kao negdašnjem voditelju Hrvatske referature zahvaljujemo Vam za redovitu pastoralno-katehetsku te duhovnu skrb i brigu o vjernicima Hrvatima i za njho-

Slavljenik s braćom svećenicima

vo okupljanje na području Pečuške biskupije. Hvala Vam i za snažno očitovanu ljubav prema hrvatskom narodu u vrijeme Domovinskoga rata, osobito za vjernike i svećenike Hrvate koji su svoje utočište pronašli u Mađarskoj. Hvala i za duhovnu i materijalnu brigu o prognanicima, za organiziranje euharistijskih i drugih liturgijskih slavlja na hrvatskom jeziku te za očuvanje sveukupnog vjerskog, kulturnog, jezičnog i nacionalnog identiteta Hrvata i njihovu što bolju integraciju u crkveni i društveni život na području Pečuške biskupije i u Mađarskoj. Dok Vam upućujemo iskrene čestitke za 50 godina svećeničke službe, istodobno Vam želimo i molimo dobro zdravlje te još mnoge godinje plodnog svećeničkog djelovanja na dobrobit ove biskupije i svih vjernika u njoj.”

Tom mu je prigodom nadbiskup Đuro Hranić u znak zahvalnosti dodijelio zlatnu plaketu Đakovačko-osječke nadbiskupije te zahvalnicu i umjetničku sliku, portret bl. Alojzija Stepinca, rad akademskog slikara Smiljana Popovića. Na misi je uz vjernike Mađare i Hrvate sudjelovao i veći broj svećenika. Iz Đakovačko-osječke nadbiskupije došli su župnik i miholjački dekan preč. Josip Antolović, šljivoševački župnik Slavko Kovačević, župnik u Podravskoj Moslavini mons. Vladimir Škrinjarić i tajnik Nadbiskupskog ordinarijata Domagoj Lacković. Slavljenik Ronta na kraju misnog slavlja podijelio je biskupima zlatomisnički blago-

slov, a zatim i svim svećenicima te narodu. U ime Mješovitog pjevačkog zbora harkanjskih Hrvata zlatomisniku su zahvalili Đurđa Geošić Radosnai i Mišo Kovačević. Na misi se pjevalo na hrvatskom i mađarskom jeziku.

Branka Pavić Blažetin
Foto: *pecsiegyhazmegye.hu*

Ladislav Ronta rođen je u Križevcima 21. rujna 1947. godine. U Pečuhu je posvećen za svećenika 17. lipnja 1973. godine. Služio je kao kapelan u Eragu i Olasu, zatim je u Beremenu bio vikar te poslije zamjenik župnika. Od 1993. godine župnik je u Šeljenu, a od 2000. župnik Župe Presvetog Srca Isusova u Harkanju, gdje je proslavio zlatomisnički jubilej.

Susret hrvatskih pomurskih zborova u Sepetniku

U organizaciji Hrvatske samouprave Sepetnika 18. studenoga održan je XVII. Susret hrvatskih pomurskih zborova na kojem su sudjelovali zborovi iz Mlinaraca, Pustare, Petribe, Serdahela, Sumartona, Sepetnika i Velike Kaniže te pomurski tamburaški sastavi „MužiKaj” i „Pomurske žice” kao i plesna skupina KUD-a „Sumarton”. Sudionike susreta u ulozi domaćina pozdravio je predsjednik Hrvatske samouprave Sepetnika Zoltan Markač, a nazočnima se obratila i predsjednica Hrvatske samouprave Zalske županije Marija Vargović, koja je posebno zahvalila kulturnim skupinama na njegovanju i očuvanju pomurske glazbene baštine Hrvata.

„Lepi običaj je pri nas da se sako leto spozijemu tu v Sepeniku. Posebno nam je drago kaj nas ima tako fnogo. Nas Hrvata v Sepetniku je malo, zato vas prosimo koji ste došli z drugoga sela, kaj nas bjačite vu horvatskoj kulturi”, rekao je u svojem uvodnom govoru predsjednik Hrvatske samouprave Sepetnika Zoltan Markač na lijepom kajkavskom narječju koje je naučio u svojem rodnom Serdahelu. I predsjednik, kao i mnogi drugi članovi sepetničke hrvatske zajednice, doselio se iz drugih hrvatskih naselja u Sepetnik. Prema povijesnim spisima zna se da je u tom selu krajem 17. stoljeća živjelo više Hrvata nego Mađara. Inače u mjestu živi i njemačka narodnost, koja također njeguje svoju kulturu. Načelnica mjesta Tímea Vlasics Fischl ponosi se svim narodnostima svojeg mjesta, koje po njezinim riječima obogaćuju život mjesta. Svoju podršku u njegovanju narodnosne kulture potvrdila je prisutnošću na priredbi.

Predsjednik Hrvatske samouprave Sepetnika Zoltan Markač

Prema tradiciji program je započeo nastupom domaćeg pjevačkog zbora, Hrvatskog zbora „Veseli zbor”, koji je pod vodstvom Laure Táncoš izveo prekrasne pomurske i podravske pučke pjesme u višeglasju. Glazbenu pratnju dao je Tamburaški sastav

Veseli zbor iz Sepetnika s pratnjom TS-a „MužiKaj”

„MužiKaj”. Iz Sepetnika je nastupio i Zbor umirovljenika „Nefelejcs”, također pod ravnanjem učiteljice glazbe Laure Táncoš, i izveo mađarske pjesme. Zbor njemačke narodnosti, Pjevački zbor „Királyi”, predstavio se njemačkim narodnim pjesmama uz pomoć dirigentice Krisztine Kollonay.

djeluje od 2009. godine. Starije članice vrlo su sretna jer su im se ove godine pridružile mlade pjevačice koje su odlučile naučiti hrvatski jezik, a u tome im pomaže tamošnja hrvatska samouprava. Voditeljica je zbora Ana Jakopanec. Sastav Pjevačkog zbora „Biseri Pustare” godinama je stabilan: čine ga

Zbor „Petripske ružice”

Švake je godine program dug, naime aktivnih pjevačkih zborova ima u svakom naselju, a svi rado sudjeluju na susretima jer to je mogućnost i za druženje sa znancima, prijateljima. Osim toga svi vole poslušati izvedbu drugih, pjevati s njima i pljeskati na prekrasne pjesme. Tomu se vesele i članovi Mješovitog pjevačkog zbora iz Sumartona, koji od svih zborova najduže djeluje – od 1996. godine. Zbor, osim što čuva stare hrvatske popevke zahvaljujući voditelju Joži Đuricu, čak i piše nove, pa su na susretu otpjevali najnoviju pjesmu. Pjevački zbor iz Petribe pod imenom „Petripske ružice”

žene srednje dobi koje se rado uključuju u učenje pjesama, plesova i igrokaza. Voditeljica su zbora Gabriela Prekšen i Biserka Kiš. Mješoviti pjevački zbor iz Serdahela još uvijek tuguje za svojim prerano preminulim članom Štefom Mihovićem, koji je po svojoj veseloj naravi i entuzijazmu bio jedan od pokretača aktivnosti. Njemu u spomen otpjevali su pjesmu „Bliže, o Bože moj” („Nearer, My God, to Thee”, aut. Sarah F. Adams, uglazbio Lowell Mason), koja je prevedena na više jezika. Glazbenu pratnju osigurao je Tamburaški sastav „Pomurske žice”. Voditeljica je zbora Marija Vargović, a voditelj tam-

Zbor „Biseri Pustare“

buraša Erik Hegedüs. Hrvatski mješoviti pjevački zbor iz Velike Kaniže djeluje 25 godina, a za tu djelatnost Savez Hrvata u Mađarskoj

dodijelio mu je priznanje na Danu Hrvata, što je publika nagradila velikim pljeskom. Zbor od samih početaka vodi Stjepan Pro-

Plesači KUD-a „Sumarton“

senjak, predsjednik Hrvatske samouprave Velike Kaniže. Program susreta obogatili su hrvatskim pučkim popevkama iz raznih krajeva odnosno popularnim zabavnim melodijama. Pjevačice Ženskog pjevačkog zbora iz Mlinaraca pripremile su se s prekrasnim starim pomurskim popevkama, a pratili su ih izvrsni citeraši dajući im autentičan zvuk nekadašnjih okupljanja pomurskih družina.

Osim izvedbi pjevačkih zborova program su obogatili plesači i tamburaši. Tamburaški sastav „Pomurske žice“ osim pomurskih pjesama izveo je i popularnu hrvatsku glazbu. Voditelj je tamburaša Erik Hegedüs, a Tamburaški sastav „Muži-Kaj“ iz Velike Kaniže uz pomurske melodije odsvirao je i poznata kola raznih hrvatskih regija. Plesna skupina KUD-a „Sumarton“ ove se godine proširila mladim članovima. Gordana Gujaš vodi i mlađu i stariju skupinu plesača i poučava koreografije Hrvata u Mađarskoj. Plesna skupina mladih ovaj je put nastupila s bunjevačkim plesovima.

U ime organizatora predsjednik hrvatske samouprave Zoltan Markač svim je izvođačima s cvijećem zahvalio na sudjelovanju, a susret se nastavio s druženjem uz domjenak.

Beta

Kroatistički i jezikoslovni seminar s dr. sc. Stjepanom Blažetinom

U Institutu za hrvatski jezik u sklopu kroatističkoga i jezikoslovnoga seminara „Jezikoslovne rasprave“ 10. studenoga predavanje je održao ravnatelj Znanstvenoga zavoda Hrvata u Mađarskoj i pročelnik Katedre za hrvatski jezik i književnost Filozofskoga fakulteta u Pečuhu dr. sc. Stjepan Blažetin.

Voditelji su seminara dr. sc. Ivana Brač i dr. sc. Kristian Lewis, a izlaganje je održano u Vijećnici Instituta za hrvatski jezik uz veliko zanimanje nazočnih.

U svojem predavanju pod naslovom „Hrvati u Mađarskoj – povijest, kultura, školstvo i izdavaštvo“ Stjepan Blažetin govorio je o rasprostranjenosti hrvatskog stanovništva u Mađarskoj danas te o vremenu doseljavanja i migracijskim pravcima od XVI. do XVIII. stoljeća. Govorio je o raspadu Austro-Ugarske Monarhije i stvaranju novih država na tom prostoru, pa i Mađarske – u kojoj su se odjednom Hrvati našli kao manjina. Slušateljstvo je upoznao s brojkama Hrvata u Mađarskoj i podacima iz popisa stanovništva od 1960. do 2022. godine kao i s jezičnim karakteristikama hrvatskih subetničkih skupina u Mađarskoj. Osvrnuo se i na zakonsku regulativu položaja Hrvata u Mađarskoj: na Zakon iz 1993. (Zakon o pravima nacionalnih i etničkih manjina), na Zakon iz 2011. godine (Zakon o pravima nacionalnih manjina (narodnosti)) te na pitanja iz upitnika popisa stanovništva iz 2022. godine. Zakon o pravima nacionalnih manjina (narodnosti) iz godine 2011. (CLXXIX.) u trećem paragrafu navodi: *manjinska (narodnosna) kulturna autonomija: takvo kolektivno manjinsko (narodnosno) pravo koje se ostvaruje autonomnim upravljanjem manjinske (narodnosne) zajednice, a utjelovljuje se u svim institucijama ovoga zakona i manjinskom (narodnosnom) samorganiziranju.*

dr. sc. Kristian Lewis, dr. sc. Stjepan Blažetin i dr. sc. Ivana Brač

Posebno je govorio o sustavu manjinskih (narodnosnih) ustanova te o tome kako ostvarenje kulturne autonomije zakonodavac vidi u izgradnji samostalnog manjinskog sustava ustanova na državnoj i mjesnoj razini manjinskog samoupravljanja ili u ustanovama pod (izravnim) državnim upravom koje obavljaju (i) manjinsku (narodnosnu) zadaću kao što su npr. odgojno-obrazovne institucije, javni radio i javna televizija. Detaljno je ocrtao sustav institucije i poduzeća Hrvatske državne samouprave (kulturnu autonomiju) kao i strukturu hrvatskog (manjinskog) samoupravnog sustava.

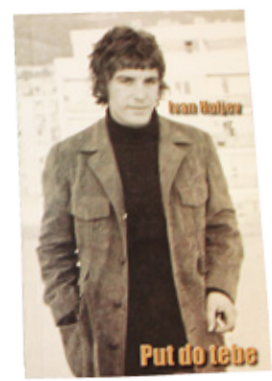
Branka Pavić Blažetin

POEZIJA KAO TERAPIJA ZA DUŠU

Predstavljanje zbirke „Povezanost“ Marije Fülöp Huljev

U budimpeštanskoj Croatici 3. studenoga predstavljena je nova zbirka pjesama Marije Fülöp Huljev pod nazivom „Povezanost“, a snaga njezine poezije i zvukovi pjesme undanskog ŽVS-a „Biseri“ stvorili su posebnu atmosferu u kojoj su se svi osjećali povezanima. Večer je osmislila i moderirala ravnateljica Croatice Timea Šakan-Škrilin, a prigodan uvodni govor održao je veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić. Događanju je prisustvovao i predsjednik Hrvatske samouprave Budimpešte Stipan Đurić.

U stihovima pjesme „Tempo“ (...Brzi osmijehi, / lagani interesi, / nečujni odgovori... / Pa-ščiš se. / Potriban tempo! / Potriban tempo? / Bezkraina trka, / kamo naganjaš) pjesnikinja aludira na ubrzan način života, a ova večer poezije usporila nam je tempo, daleko od površnosti odvela nas je u neke dublje slojeve osjetila i misli. Marije Fülöp Huljev, koja smatra da je najvažnije biti svoj i biti hrabar, dotakla se i nekih važnih tema kao što je važnost očuvanja hrvatskog jezika na ovim područjima.

Marija Fülöp Huljev

Marija Fülöp Huljev rođena je u Šopronu. Osnovnu školu završila je u svojem selu Undi, a gimnaziju u Šopronu. Diplomirala je na Visokoj učiteljskoj školi u Baji. Od 1974. godine poučava niže razrede u Undi. U međuvremenu škola se seli u Sopronhorpač, no 1989. niži razredi vraćaju se u Undu, a Marija je postala ravnateljica te male škole i ostala na toj poziciji 18 godina. Kao važan projekt ističe se međunarodni školski projekt „Comenius“ s ustanovama u Austriji, Njemačkoj i Mađarskoj. S kolegicom Elizabetom Pajrić napisala je udžbenike „Učimo se hrvatski“ (radne knjige, čitanke, pisanke za gramatiku) na gradišćanskohrvatskom jeziku za niže razrede.

Do društvenih promjena u Mađarskoj (1989.) jedan ciklus vodila je selo Undu

kao načelnica, a sve do mirovine (2007.) bila je članica mjesnoga poglavarstva. U mirovini odrasle poučava hrvatski jezik u Kisegu.

Marija je najprije počela pisati kratke članke za Hrvatski glasnik, Hrvatske novine i vjerski list Zornicu novu o svakodnevnicima života u školi u kojoj je radila, o načinu rada i predavanja hrvatskog jezika. Nastavila je pisanjem članaka o životu Hrvata u svojem selu, a 2007. stigla je ponuda od mađarskih novina *Köszeg és vidéke* da za njih piše članke na hrvatskom jeziku iako su novine na mađarskom. Pisanje pjesama smatra terapijom za dušu te kaže: „Moj muž je 2002. preminuo, a svoju bol ne možeš kazat stalno, to nosiš u sebi unutra. Ti se smiješ, ali unutra možda se plačeš. Špirala sam da moram olakšat sama sebi i kad sam napisala prvu pjesmu s naslovom *Fališ mi*, onda sam osjetila da mi je lakše.“ Kad je prve pjesme pokazala novinarki Timei Horvat, ona ih je odmah poslala u Hrvatski glasnik i tako je sve počelo. Kad je napisala veći broj pjesama, Marija je potražila pomoć od Mirka Berlakovića, autora gradišćanske gramatike, i od književnika Mije Karagića. Oni su je ohrabрили da pjesme izda.

Zbirka pjesama „Povezanost“ tematski je podijeljena u četiri cjeline. Prva cjelina zove se „Zemlja živi“ i opisuje pejzaže, godišnja doba, sjećanja, ptice. O inspiraciji za pjesme iz prvog poglavlja kaže: „Vidim koliko lipote, koliko ljubavi daje nam zemlja, na koju nažalost ne pazimo dovoljno.“

TRENUTAK ZA PJESMU

Ljetna kiša

Oblaki se igraju
u plavetnilu neba.
Sunčev sjaj se proteže
u zagrljaj suhe zemlje.

Ljetna kiša naglo dojde
namače jur žajne lapte.
Punobojna, šara duga
vabi me van za čudjenje.

Uživam friški zrak
sitnih, gustih kapljic.
Dodirnu me kipi stari,
filmske kocke jedne kiše.

Bižali smo bosu
po lokvica topli,
gazili i skakali
u plitke, mokre grabe.

Brige, brda i jezera
zidali smo nogom,
uživali dare kiše,
i igrali se s blatom.

Kada nas je majka zvala,
hajde, svi u potok
i tamo u plitkoj vodi
očistili se friško.

Uživam još miris
friških, sitnih kapljic,
pak se ganem u garažu
po čizme za kišu.

Marija Fülöp Huljev

Druga cjelina pod naslovom „Kontakti“ sadržava pjesme kontrastnog raspoloženja: od onih koje govore o umoru i odustajanju do onih koje opisuju lijep, šarolik svijet ili govore o neodustajanju poput pjesme „Ne daj“. Autorica to objašnjava ovako: „U životu nije sve ravno. Čovjek u životu dobije toliko poteškoća, ali one ga ojačaju. Ja sam takva. Nekad padnem, ali dignem se i idem dalje.“

U budimpeštanskoj Croatici

Kašnje

...Kašnje ću te nazvati.
 ...Kašnje ću ti povidati.
 ...Kašnje ću te poiskati.
 ...Kašnje ću ti pokazati.
 ...Kašnje ćemo se dogovoriti.
 ...Kašnje ćemo se strefiti...
 ...Kašnje ćemo se pominati...
 ...Kašnje ćemo se viditi...

Kašnje, kašnje, kasnije...
 Kasno more bit.

Ne daj...

Ne daj da ti hladne riči
 uzimaju volju,
 ne daj da ti hladan pogled
 udriiveni tijelo.
 Ne daj da te hladan kontakt
 progna u samoću,
 ne daj da te hladna veza
 boli strahovito.

Daj da tebe hladne riči
 činu izdržljivom,
 Daj da tebe hladan pogled
 čini plemenitom.
 Daj da tebe hladan kontakt
 temeljno ojača,
 daj da tebe hladna veza
 u novi smir pelja.

Kako je to...

Kako je to,
 ne gledam te,
 a vidim te.

Kako je to,
 ne čujem te,
 a slušam te.

Kako je to,
 ne dotaknem te,
 a ćutim te.

Kako je to,
 nisi ovde,
 a u meni živiš.

Tribam te.

Povezanost

Dotaknem te
 pogledom.
 Zagliš me
 glasom.
 Kupamo se
 u nevidljivom
 sjaju.
 Sanje
 nemoguće
 potrebne ste mi
 za život.

Jezik naš hrvatski

Hrvatski su natpisi
 pred hrvatski seli,
 u ulica isto tako
 pisano je dvojezično.

Hrvatske su svete maše
 bile nekad zdavno,
 sada glušu dvojezično
 madjarsko-hrvatske.

Hrvatski je nogomet,
 hrvatska je labda,
 hrvatska je kravata
 oko vrata navijača.

Hrvatska je ponuda
 na gastronomskoj fešti:
 čevapi i bevanda,
 pa z bučom masnica.

Hrvatske su nam nošnje,
 tanci i običaji stari,
 ali jezik je pozabljen,
 a ča to onda vrijedi!

Zbirka pjesama „Povezanost“ (2023.), kao i prethodna zbirka Marije Fülöp Huljev „Čuvam te“ (2019.), pisana je gradišćanskohrvatskim jezikom. Izdana je u nakladi Neprofitnog poduzeća za kulturnu, informativnu i izdavačku djelatnost „Croatica“. Zanimljivo je da je u izdanju Croatica također posmrtno izdana zbirka pjesama Marijina muža Ivana Huljeva pod naslovom „Put do tebe“ (2004.). Ta zbirka sadržava pjesme koje je on pisao Mariji te ih jednu po jednu slao u pismima, a ona ih je sačuvala.

Kršul

Treći dio zove se „Povezanost“, kao i cijela zbirka. U njemu pjesme više ne govore o pejzažima, opipljivim stvarima, nego o apstraktnijim pojmovima kao duši, tijelu, umu, srcu, povezanosti na metafizičkoj razini.

Marija za povezanost kaže: „Povezana sam s vjerom, sa svojom obitelji, s ljubavlju, s tugom, sa svojim mislima. I dok su kontakti kratki, povezanost te ne pušća, stoji u duši, u umu.“

Četvrta cjelina zove se „Oblači se“ i svojevrsan je osvrt na doba COVID-a, života u karanteni, ali govori i o važnosti očuvanja jezika. Autorica smatra: „Naše škole prebrzo su otkinule gradišćansku rič, udžbenici više nisu gradišćanski. To je bol, ali dok nas ima i tko zna jezik, zadatak mu je da ga čuva.“

Bogatstvo...

„Mi ćemo vam Lucati svega dobroga želiti!“
 Običaj na Svetu Luciju u Undi (Foto: Štefan Kolosar)

DOBRA STARA VREMENA, GDJE STE?

„Cijeli je život pjesma bez poante.“

(Miroslav Krleža)

U jesen 2022. u našem susjedstvu bjesni rat, energetska kriza nam je za vratom, cijene hrane vrtoglavo rastu, a i korone se još nismo potpuno oslobodili. Ajmo odavde, makar samo i na nekoliko dana, kako bismo se malo opustili od letargije, tražeći atmosferu nekadašnjeg sretnog mira na moru, recimo na Opatijskoj rivijeri. I tamo je stigla jesen, no zrak je 4-5 stupnjeva topliji nego u unutrašnjosti. Posebna je prednost izvan sezone to što nema gužve na cestama.

Hrvatsko-ugarskom nagodbom (1868.) Rijeka s okolicom ulazi u sastav Mađarske i uključuje se u velike razvoje, počevši od izgradnje luke i brodogradilišta te uspostavljanja željezničke veze s Bečom i Budimpeštom. Postalo je sve omiljenije putovati na more. Posjećivali su obalu kraljevi, carevi, ugledni članovi financijske aristokracije. Ostavili su trajni pečat svoje prisutnosti u zgradama i kućama za odmor. Gradili su raskošne vile s prekrasnim parkovima. Razdoblje na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće ušlo je u javnu svijest pod imenom *doba sretnih vremena mira*. Slično onom duhu *belle époque* (*lijepo doba*) koje je dio francuske prošlosti. Oba podsjećaju na razdoblje kad je nakon niza ratova (između 1871. i 1914.) Europa odahnula. Ekonomski oporavak i vjera u budućnost zamijenili su traumatizirani kontinent. Nije uznemirujuće utjecalo na ukus ni „larpulizam“ (umjetnost radi umjetnosti) koji je stekao teren na polju umjetnosti.

Krist na križu

Ugođaj i tragove starih vremena tražim na Opatijskoj rivijeri koja se proteže 30 kilometara uz more. S kopna zelene padine Učke okružuju modro more. Područje je lako

Vila Zagreb

prohodno, a i blizu nam je, 286 kilometara od Letenje, i uglavnom je dostupno autocestom. U sjedištu mjesta cijele godine brz je tempo i gužva čak i u jesen. Do željenog mira i tišine mora se putovati koji kilometar dalje. Odredište može biti lovorom mirisni Lovran ili malo južnije Mošćenica.

Turistička tradicija ovog kraja stara je 170 godina. Početkom se zima smatrala glavnim godišnjim dobom, nije bilo privlačno kupanje nego blaža klima u odnosu na kontinentalnu. Činjenica je naime da planine koje se uzdižu iznad mora gotovo kao zaštitni kišobran zadržavaju hladne vjetrove. Oni koji su dolazili vlakom u Rijeku za daljnje putovanje koristili su se kočijama, otmjenim konjskim zapregama. Početkom 20. stoljeća mađarski parobrod *Sirály* (*Galeb*) vozio je putnike dalje između Rijeke i Voloskog. Udobno je putovanje trajalo pola sata do tamo i isto toliko natrag. Cijena povratne karte bila je 1,20 austrijskih kruna po osobi.

Starosjedioci regije su Liburni, poznati kao marljivi stočari i vješti pomorci. Svojim malim, brzim jedrenjacima zapaprili su pod nos i Rimljanima. Uplovili su i na udaljenija mora pa opljačkali ostale na putu, ponekad čak i velike trgovačke brodove.

Posjećujemo klimatsko lječilište koje od davnina nosi tu titulu zbog bogate, bujne vegetacije, obilja šuma i slanog primorskog zraka. Ovdje je otvoreno jedno od prvih medicinskih lječilišta (sanatorija) u Europi. 1968. regija je zvanično proglašena dijelom nacionalne baštine. Sezona kupanja traje od lipnja do kraja rujna. Ljetne su vrućine podnošljivije nego južnije. No nema prigovora na broj dnevnih sati godišnje, koji se kreće oko 2100.

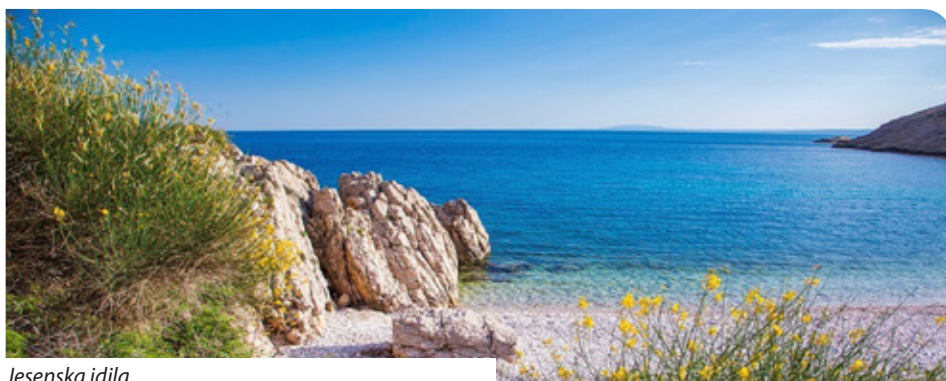
Prvi gosti krenuli su na romantična putovanja u okolicu. U Mošćeničku Dragu stigli su potkraj 19. stoljeća, a smjestili se u tad izgrađenim raskošnim vilama. Tamošnji glamur primijetila je i europska elita, koju je čekao poseban sjaj. Mještani su uglednike uvijek primali raširenih ruku. Tako i njegovo veličanstvo Franju Josipa, koji je u dva navrata posjetio Opatiju. Kao sjećanje na to jedno obalno šetalište dobilo je njegovo ime. Lungomare se proteže u dužini od 10 kilometara između Voloskog i Lovrana, no staza se može obilaziti i u manjim rutama.

Poznatim posjetiteljima nema ni kraja ni konca. Ovdje je boravio svjetski putnik, poljski pisac Henryk Sienkiewicz, kasniji nobelovac, koji je po savjetu liječnika tražio

lijek za bolno grlo. O svojem iskustvu izvijestio je i u svojim spisima. Očarali su ga nasadi lovora, palme, čempresi i veliko plavetnilo koje prelazi u smaragdnozelenu boju. Među svjetskim velikanima može se spomenuti ruski dramatičar Čehov te irski pisac James Joyce. Prema tajnim zapisima ovamo je dolazio i ruski revolucionar Vladimir Ilič Lenjin pod pseudonimom Jerženkievič. Nije se morao skrivati mađarski pisac Mór Jókai, on se odmarao u klimatskom lječilištu u zimi 1902. – 1903. Njegovo ime dobio je i morski parobrod. U Rijeci je stekao brojne prijatelje i obožavatelje, a njegova iskustva također odjekuju u njegovim romanima. Slijedilo ga je nekoliko mađarskih pjesnika i pisaca: Kálmán Mikszáth, Endre Ady, Zsigmond Móricz, Ferenc Molnár, Ferenc Herczeg, Sándor Márai, Lőrinc Szabó, Lajos Zilahi. Osim njih obožavao je more Ferenc Fejtő, koji je rođen u Kaniži, a živio u Parizu. O svojim iskustvima na Jadranu pisao je u memoarima pod naslovom „Emotivno putovanje“, u kojima s oduševljenjem primjećuje monarhijske hotele koji su ga podsjetili na osjećaj života *belle époque* (izg. *bellepök*).

Došli su i domaći velikani. Nobelovac Ivo Andrić i njegov antipod (suprotnost) hrvatski književnik Miroslav Krleža. Onaj Krleža koji je u romanima i dramama oštro kritizirao monarhiju, ali mu je, izgleda, s vremenom srce omekšalo i uživao je u uslugama

Jesenska idila

(velikim slovima) krajem sedamdesetih, početkom osamdesetih godina prošlog stoljeća. Iz našeg novčanika mogli smo si priuštiti samo kamp, kamo smo našim malim poljskim Fićom stigli nakon cjelodnevnog trzanja. Utaborili smo se u Medveji. Jadnu opremu za kampiranje posudili smo s radnog mjesta. Naš se gumeni madrac probušio na kamenitom tlu i morali smo ga noću nekoliko puta pumpati da bismo mogli spavati. Ipak, stari dani čine nam se lijepim, možda ljepšima od sadašnjih. O tome svjedoče požutjele papirnate slike koje su danas zamijenile digitalne fotografije.

Tijekom jesenjih dana u obližnjim istarskim šumama počela je sezona tartufa na koju pozivaju i turiste u motovunskom kraju. Ove je godine malo te gastronomske delicije, utjecala je i na nju ljetna suša. Za

bismo pomisliti da se ime poznatog ljetovališta Medveja odnosi na veliku zvijer, iako je riječ o sasvim drugom. O tome da se maroni skupljaju na hrpe i prekrivaju šumskim lišćem, što se na lokalnom dijalektu zvalo „med veje“ (‘među lišćem’).

Među brojnim plodovima mora svojom se kvalitetom ističu škampi. Čista voda Kvarnerskog zaljeva pogoduje njihovim životnim uvjetima. Ti se škampi ističu svojom veličinom, svijetlocrvenom bojom te tankošću oklopa. Neki vjeruju da su ovamo stigli iz Južno-kineskog mora prilijepivši se na britanske ratne brodove. Uvjerljivije je objašnjenje to da su prvi primjerci doneseni iz Norveške. U svakom slučaju, nije svejedno kako se podižu iz mora: mrežama od kojih se pod njihovom težinom mogu oštetiti ili zgnječiti ili oprezno s vršama.

Škampi se lako pripremaju: potrebno vam je za njih maslinovo ulje, crvena rajčica, češnjak, peršin i crni papar. Kako tvrde domaćini, pravo je kad se prže i kuhaju u tavi s drškom koja se zove buzara. Ako nađemo namirnice na mjesnoj ribarnici, možemo ih i sami brzo pripremiti, treba nam svega 15-ak u kampu ili apartmanu.

Južni je kraj rivijere mondena Mošćenička Draga. Epitet *draga* prikladan je za mjesto kojemu kao slikovite pozadine služe stijene Učke koje se protežu iznad njega. Mnogi se ljudi vraćaju ovamo uglavnom zbog bijele šljunčane, ponekad pješčane plaže s kristalno čistim morem. Čitav žal, šljunak i pijesak permanentno opskrbljuje gorski potok koji se kroz kanjon ovdje ulijeva u more.

Na visini od 180 metara poput orlovskog gnijezda stoluje antičko, srednjovjekovno naselje Mošćenica. Nekad je imala gradska prava iako je prema austrijskom popisu stanovništva iz 1900. godine u njoj živjelo manje od četiri stotine stanovnika, od čega stotinjak Talijana. Danas ima oko 130 stalnih žitelja koji svoje kuće iznajmljuju kao apartmane. (Uz obalu u Dragi živi 1400 stanovnika.) Iz starohrvatskih natpisa koji se i danas nalaze u antičkom gradu jasno je: kraj je bio jedna od glagoljaških utvrda.

Moschenize

tamošnjih hotela. Činio je to u skladu sa svojim pjesničkim sloganom prema kojem je „život samo pjesma bez šale“. U Opatiji jedan red stepenica čuva njegovo ime, a čak mu je podignut i kip na šetnici nazvanoj po maršalu Titu.

Naravno, dolazili su i obični ljudi, uglavnom u nekadašnja sindikalna odmarališta koja su se u svoje vrijeme činila kao oaze mira. I mi smo prvi put putovali na MORE

zaista vrijednim bijelim tartufom skrivenim u zemlji traga se s dresiranim psima. Prava je jesenska poslastica i pitomi kesten. Ima i tri hrvatska naziva: *kesten*, *kostanj* i *marun* (*talijanski maroni*), a raste na okolnim brežuljcima. Stabla mu čine prave šume. Od njegovih plodova kuhaju čak i juhu, a od brašna peku kruh i pizzu, osim toga rade okruglice slične našim knedlama od šljiva, a Talijani ga upotrebljavaju čak i za kuhanje piva. Mogli

Gradska vrata s habsburškim grbom

Do bivše utvrde može se stići automobilom kroz vijugave serpentine, ali i pješice usponom preko 750 skalina. Iako se kroz sjenovite staze niže mediteransko bilje, po ljetnim vrućinama ipak nije lako svladati uspon, ali ujesen baš je dobro imati toliko kretanja. Dolaskom gore pogled nadoknađuje sav trud. Prekrasan je pogled na Kvarnerski zaljev, Rijeku, na Velebit ili na otoke Krk i Cres. A tu su i ostale atrakcije! Izložen je toš (tisak) za maslinovo ulje star 400 godina koji je nekoć okretao konj. Preša se još upotrebljavala par desetljeća prije, a danas je jedino na demonstracijama stave u pogon.

Pod talijanskim nazivom *Moshiena* spominje se u prvim pisanim spomenima 1436. godine. Potkraj 19. stoljeća njegovi starosjedioci počinju se seliti na obalu, koja postaje pravi ribarski bedem. Za novo prebivalište odabrana je luka Santamarina (Sveta Marina). Marina je umrla mučeničkom smrću u 3. stoljeću, za vrijeme okrutnih kršćanskih progona. Uspomenu na nju slavenski narod jako čuvaju.

Kuće, čvrsto podignute jedna pored druge, s masivnim zidovima stoje poput dvorca na vrhu litice koju nije mogao usvojiti neprijatelj. Kroz procjepe pružao se dobar pogled na skriveni morski zaljev do kojeg su ratnici branioci brzo stigli silazeći niza stube. Arhitekti današnjeg vremena organsko građevinarstvo vide u naselju. Uspoređuju je s čokotom grozda, gdje svako zrno, svaki element ima svoju ulogu. Kao jedini ulaz u naselje služila su gradska vrata, koja od obnove 1654. godine krase habsburški grb. Ulaskom ovamo na davna vremena podsjeća i zavičajni muzej u ko-

jem se nalazi bivši zatvor, važna institucija nekadašnjeg pravosuđa. Među zgradama puno je reprezentativnih pročelja, od njih se ističe plemićka kuća pod brojem 61, također s habsburškim dvoglavim orlom i natpisom *Salva Guardia*, što je označavalo da je vlasnik doma oslobođen svake službe, pa se ovdje nitko drugi ne može smjestiti, tako ni članovi straže.

Mir i usrdnost vlada u trobrodnoj crkvi sv. Andrije, koja je svoj konačni barokni oblik dobila krajem 17. stoljeća. Na njezinu glavnom oltaru nalazi se pet kipova isklesanih u kamen, djela padovanskog umjetnika Jacopa Contierija s početka 18. stoljeća. Interijerom dominiraju lijepo rezbarene klupe namijenjene pučanstvu i plemstvu. Vani, na stražnjem zidu, nalazi se korpus, reljef Krist na križu, djelo bivšeg mjesnog župnika iz 1634. godine. Izdaleka vidljiv zvonik visoko se uzdiže uz svetište. Atraktivne su cik-cak uličice nekadašnjeg grada, arkadni prolazi ili mali vrtovi zasađeni na krovovima, lijepe su stepenice ukrašene pelargonijama.

Srednjovjekovna atmosfera malenog *civitas*a ostala je gotovo netaknuta, kao da se nije promijenila od 11. stoljeća. Ljeti je prava turistička atrakcija. Izvan zgrada gotovo nema mjesta za parkiranje, čak ni ujesen. Nije slučajno – riječ je o netaknutoj ljepoti u kojoj sve starine opovrgavaju one koji misle da je srednji vijek bio samo mrak.

U 19. stoljeću Uskoci, koji su se nekoć bavili gusarstvom, odabrali su mirnije zanimanje, ribolov, te se uselili na obalu Drage. Ondje su se postupno prebacili na isplativiji turizam. Poput obitelji onog 70-godišnjaka

kojeg sam sreo na licu mjesta. Njegov je otac rođen na planini. Na moje pitanje kako se živjelo gore odgovorio je: „Teško, bilo je veliko siromaštvo. Jela se riba s ribom. Srećom, plodova mora nije nedostajalo.”

Šum, tihi huk mora i neusporediv miris mediteranskog raslinja prate šetnju na obali u Dragi. Vrhunac je mog razmatranja Villa Zagreb. Ljetnikovac u vlasništvu glavnog grada Hrvatske iz 40-ih je godina prošlog stoljeća. Upotrebljava se u reprezentativne svrhe, pa je 90-ih godina u njemu ljetovao i nekadašnji gradonačelnik Budimpešte. Zgrada ne impresionira svojom veličinom nego čarobnim izgledom, nameće se da se svi zastanu i fotografiraju je. Što se još mađarske prisutnosti na ovome djelu Jadrana tiče: hrvatske novine izvještavaju da mađarski ulagač gradi luksuzni hotel s pet zvjezdica na površini većoj od dva hektara na frekventnoj lokaciji Ičići. Ulagač je vlasnik nogometnog kluba u Osijeku.

Mađarski se jezik inače na Jadranu gotovo ne čuje, a hrvatski uglavnom govori samo osoblje smještaja. Zbog nedostatka domaćih radnika zapošljavaju se i strani gastarbajteri. Među njima dva mlada Indijca koji obavljaju dužnost londinera (brinu se o prtljazi gostiju) i čistača. Sve se više Ukrajinke zapošljavaju kao sobarice. One lako mogu komunicirati s kolegicama zahvaljujući jezičnoj sličnosti. U slastičarnici uz lungomare (šetnicu uz more), iza staklenki u kojima se nalazi petnaestak vrsta smrznutih slastica, stoji Hrvatica koja se ovdje privremeno doselila iz slavonske Baranje. Žalim joj se na ovdašnju skupoću. Primjerice za kuglicu sladoleda traži se gotovo 750 Ft. Na moje opažanje razveže joj se jezik i napominje: njezina rodbina i prijatelji koji su ostali kod kuće odlaze u Mađarsku kupovati jer im je ondje povoljnije. Kao mnogi njezini sunarodnjaci, i ona strahuje da će nakon uvođenja eura 1. siječnja sve poskupjeti, makar samo i zbog toga da će cijene zaokružiti. Naravno, gore... Takva je današnja realnost: skupo i ondje i ovdje, dok oni k nama dolaze u kupovinu, mi kod njih ljetujemo...

Među jesenjim postsezonskim gostima najzastupljeniji je austrijsko-njemački govor, s puno umirovljenika. Popularna televizijska ekipa iz Berlina danima snima putopisni film o tom kraju. Sudeći po njihovu ponašanju, jako ih zanima i noćni život. Vraćajući se kući s tuluma u tri ujutro, prilično su glasni, probude ostale stanare, koji se otriježne od neočekivane galame. Mimo svoje volje, nehotice se probude iz svojeg slatkog, dubokog sna, i dođu k sebi...

Josip Mihović

Jubilarni 15. Međunarodni književni susreti „Koljnof 2023.“ ZLATNE SPOMENICE VIDMAROVIĆU, PERNJAKU I BILOSNIĆU

Jubilarni 15. Međunarodni književni susreti „Koljnof 2023.“, koji se svake godine održavaju u hrvatskom Gradišću na mađarskoj strani, ove su godine održani od 10. do 13. studenoga 2023. godine. Pokrovitelji susreta bili su Matica hrvatska „Šopron“, Društvo Hrvati, Hrvati – Horvátok Egysület i EMC GRAH „KUME“ te etnomemorijalni i informacijski centar gradišćanskih Hrvata. Organizator, domaćin i idejni začetnik susreta, kao i uvijek dosad, bio je dr. Franjo Pajrić, a voditelj i koordinator književnik i slikar Tomislav Marijan Bilosnić.

Osim Bilosnića s hrvatske strane su na ovogodišnjim jubilarним susretima sudjelovali i književnici Đuro Vidmarović, prvi voditelj i koordinator susreta, te Darko Pero Pernjak, drugi voditelj i koordinator susreta. Oni su u programima susreta nastupali i kao zašebni gosti.

Na ovogodišnjim 15. Međunarodnim književnim susretima „Koljnof 2023.“ nastupila su i druga ugledna i poznata imena hrvatske književne scene: Božica Jelušić, Božidar Brezinščak Bagola, predsjednik Odbora za međunarodne veze DHK i Biserka Goleš Glasnović, članovi Društva hrvatskih književnika te Tomislav Domović, član Hrvatskog društva pisaca i Srećko Marijanović, član DHK HB kao i Aleksandar Horvat, ovogodišnji dobitnik književne nagrade „Katarina Patačić“, i Nikola Marinović, voditelj Klape „Koporan“.

U programu susreta sudjelovali su i književnici iz Gradišća s mađarske i austrijske strane granice: Jurica Čenar, Dorotea Lipković Zeichmann, Petar Tyran, Herbert Gassner, članovi DHK, Šandor Horvat, znanstvenik i prevoditelj, Robert Hajszan Panonski, urednik Panonskog Instituta, Ana Šoretić, članica Društva književnika Austrije, Ingrid Klemenčić, kulturna djelatnica, gradišćanska novinarka, te pjesnici i glazbenici Josip Čenić i Mijo Bijuklić Mišo.

U petak 10. studenoga sudionici 15. Međunarodnih književnih susreta „Koljnof 2023.“ posjetili su Petrovo Selo na jugu Gradišća. Književnici su u pratnji domaćina posjetili grob Timee Horvat, rano preminule sudionice svih dosadašnjih koljnofskih susreta, koja je preminula 11. lipnja ove godine. Na grobu je zapaljena svijeća, a Tomislav Marijan Bilosnić pročitao je svoju pjesmu *Na vijest o smrti Timee Horvat*, koju je posvetio svojoj prijateljici, pjesnikinji i poznatoj hrvatsko-gradišćanskoj novinarki. Hrvatski pjesnici hodočastili su i na grob gradišćanskog pjesnika Lajoša Škrapića, također jednog od sudionika susreta koji je preminuo 2016. godine.

Đuro Vidmarović, Tomislav Marijan Bilosnić i Darko Pero Pernjak sa Zlatnom spomenicom Međunarodnih književnih susreta „Koljnof“

Potom su sudionici Međunarodnih književnih susreta „Koljnof 2023.“ bili gosti novootvorene uređene Osnovne škole u Petrovu Selu, najvećem gradišćansko-hrvatskom naselju u Željeznoj županiji, gdje ih je primila Ana Škrapić Timar, predsjednica Hrvatske samouprave u Petrovu Selu, inače ravnateljica dvojezične osnovne škole u tom mjestu. Uslijedio je kratki posjet hrvatskoj školi „M. M. Miloradić“ u gradu Sambotelu, a potom je i *Pjesnička večer* u restoranu „Levanda“ u Koljnofu, koji je i domaćin susreta. Sudionike ovogodišnjih Međunarodnih književnih susreta pozdravio je načelnik Koljnofa gospodin Franjo Grubić.

U subotu 11. studenoga 2023. godine svi programi Susreta odvijali su se u Domu kulture u Koljnofu. Uz sudjelovanje domaće publike i sudionika susreta u prijepodnevnom dijelu programa predstavljena je novoizšla antologija hrvatske antiratne poezije *Cvrčci u trubi* autora Tomislava Domovića i Biserke Goleš Glasnović – koja je i predstavila ovu antologiju – s već izvrsnom književnom recepcijom u domovini. Svoje su zastupljene pjesme u antologiji potom čitali nazočni

pjesnici T. M. Bilosnić, Đuro Vidmarović, Srećko Marijanović, Tomislav Domović, Biserka Goleš Glasnović, a čitane su i pjesme drugih pjesnika zastupljenih u antologiji.

Nazočnoj publici i sudionicima susreta dr. Šandor Horvat predstavio je zbirku pjesama *Tigar* T. M. Bilosnića, koju je preveo na mađarski i koja se ovih dana očekuje u izdanju vodeće mađarske izdavačke kuće Magyar Napló Kiadó iz Budimpešte. *Tigar*, koji je preveden na četrnaest jezika, bit će objavljen na mađarskom i hrvatskom jeziku. „Bilosnić je uzbudljiv i zato što ne pripada nijednoj struji: on je nesvrstavajući autor“, govori jedan od vodećih mađarskih književnika mlađe generacije Gábor Zsille, dobitnik nagrade Attila József, urednik odlikovan Viteškim križem Republike Poljske. Pjesme iz zbirke *Tigar* čitane su na hrvatskom, mađarskom i njemačkom jeziku, a osim autora kazivali su ih dr. Šandor Horvat, dr. Franjo Pajrić, Božica Jelušić i Robert Hajszan Panonski.

Potom je predstavljena knjiga Božice Jelušić i Božice Brkan *Gastrolatrija*, kajkavsko-štokavske pjesme o hrani, običajima i kulturi stola. Svakako je to nesvakidašnja

knjiga koju su spjevale dvije vrhunske kajkavske pjesnikinje, „dvije božice hrvatske poezije“. Svoje vrhunske pjesme o hrani, kao i pjesme kolegice Brkan, čitala je Božica Jelušić.

Poslijepodnevni dio programa uslijedio je u restoranu „Levanda“, gdje su predstavljeni gradišćanski autori. Robert Hajszan Panonskog Instituta, koji uspješno vodi već punih 30 godina, i čiji se jubilej slavi ove godine. O radu i djelu tog pjesnika i kulturnog djelatnika govorili su Tomislav Marijan Bilosnić i Đuro Vidmarović, redoviti suradnici Hajszanova Instituta. Vidmarović je Hajszana predstavio kao „posljednjeg Mohikanca na prostoru hrvatske riječi u južnoj Austriji“. Dorotea Lipković Zeichmann i Herbert Gassner govorili su svoju poeziju večer ranije, kao i Ana Šoretić i Ingrid Klemenčić. Jurica Čenar predstavio je svoju najnoviju zbirku pjesama *Brojim dane*.

U poslijepodnevnom satima u Domu kulture predstavljena je zbirka izabranih pjesama Božidara Brezinščaka Bagole *Svetkovina u predvečerje* u izboru i s predgovorom Božidara Petrača, koji će reći: „Svoj je pjesnički opus Božidar Brezinščak Bagola ispisivao u razdoblju duljem od pola stoljeća, ostvarivši autentično, proživljeno i opsežno poetsko djelo koje je, makar se nalazilo izvan temeljnih tokova suvremenoga hrvatskog pjesništva, imalo zavidnu kritičku recepciju i u hrvatskoj i u slovenskoj književnosti.“ Aleksandar Horvat, ovogodišnji dobitnik književne nagrade „Katarina Patačić“, pred-

stavio je svoju nagrađenu knjigu *Meni je v Ludbregu lepo*, o kojoj je nadahnuto govorila i Božica Jelušić.

Pjesnici i glazbenici Josip Čenić i Mijo Bijuklić Mišo svojim su osebujnim pjesničko-recitatorsko-glazbenim nastupom u restoranu „Levanda“ u večernjim satima otvorili i dugo u noć pratili obilježavanja 15. godišnjice koljnofskih susreta. O jubileju Međunarodnih književnih susreta u Koljnofu govorili su njegovi idejni začetnici, organizatori i dosadašnji voditelji dr. Franjo Pajrić, Đuro Vidmarović, Darko Pero Pernjak i Tomislav Marijan Bilosnić. Vidmaroviću, Pernjaku i Bilosniću uručena je *Zlatna spomenica* Međunarodnih književnih susreta „Koljnof“ kao dugogodišnjim voditeljima i suradnicima te važne književne manifestacije na kojoj su dosad sudjelovali deseterci uglednih književnika iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Mađarske, Austrije, Slovačke i Vojvodine.

U nedjelju 12. studenoga 2023. godine za goste susreta u prijepodnevnom satima organizirano je panoramsko razgledanje Koljnofa, dvorca Esterházy u Fertődu, Nežiderskog jezera, dvorca Széchenyi u Nagycentku, a pjesnici su posjetili i Vidikovac te Kuću u Gori, gdje je održan prigodan recital.

Program poslijepodne bio je posvećen je 490. godišnjici doseljenja Hrvata u Koljnof, kad su uz nazočnost gotovo svih žitelja mjesta, mahom odjevenih u narodne nošnje, položeni vijenci na spomenik doseljenja. Održan je niz predavanja i prikazano

S učenicima u Petrovu Selu

je više filmova o doseljenju Hrvata u ove panonske krajeve. Predsjednica Hrvatske samouprave Marijana Pajrić pozdravila je uzvanike u Muzeju gradišćanskih Hrvata, među kojima je bio i hrvatski veleposlanik u Mađarskoj gospodin dr. sc. Mladen Andrić. Potom je upriličen poseban kulturno-umjetnički program na kojem je na hrvatskom i mađarskom jeziku pročitana i pjesma Tomislava Marijana Bilosnića *U Koljnofu danas raste maslina*, posvećena 490. godišnjici doseljenja Hrvata u Koljnof.

U ponedjeljak 13. studenoga 2023. godine pjesnici su posjetili Osnovnu školu „Mihovil Naković“ u Koljnofu, a potom gostovali u gradu Juri, čime su i završeni ovogodišnji jubilarni 15. Međunarodni književni susreti „Koljnof 2023.“.

Tomislav Marijan Bilosnić

HRVATSKI DAN U KISEGU

„Selo Strahoninec nalazi se u blizini Čakovca, ima oko 2600 stanovnika. KUD 'Strahoninec' osnovan je još 1945. godine, a ponovno formiran 1998. godine. Broji oko 60 članova koji su podijeljeni u više sekcija – velika folklorna skupina, mala folklorna skupina, tamburaška sekcija i dramska sekcija. Folklorna skupina s tamburašima tijekom svojeg djelovanja održala je brojne uspješne nastupe u cijeloj Hrvatskoj – Miholjevačko sijelo, Đakovečki vezovi, Brodsko kolo, Lijepom našom itd. – kao i izvan Hrvatske – u Austriji, Mađarskoj, Sloveniji, Srbiji, Bosni i Hercegovini te Makedoniji. S ovimi nastupima promoviraju tradiciju međimurskih pjesama, plesova i običaja“, je predstavio publici KUD „Strahoninec“ Šandor Petković, predsjednik Hrvatske samouprave Kisega, 4. novembra u Jurišičevoj tvrdjavi u povodu Hrvatskoga dana.

Slavlje se je počelo svetom mašom u crkvi Kraljice svetih očenašev, kade je veliko mnoštvo vjernikov pratilo vjersku službu dr. Antona Kolića, farnika u mirovini. Kod spomen-ploče gradišćanskoga svećenika, matematičara, filozofa i pjesnika Mate Meršića Miloradića, peljačstvo hrvatske samouprave položilo je vijenac sjećanja. Kulturnim programom se je nastavio susret Hrvata, kojega su posjetili uz mnogobrojnu publiku Vince Hergović, predsjednik DGHU, Béla Básthy, načelnik Kisega, i novi vjerski peljač Kisežanov farnik Zoltán Kirner. Farniku Antonu Koliću čestitali su za nedavno primjeno visoko odlikovanje Republike Hrvatske

Polaganje vijenca kod Miloradićeve spomen-ploče

– Reda hrvatskoga pletera, koga je naprik zeo od predsjednika Zorana Milanovića. Po pozdravnimi riči Šandora Petkovića KUD „Strahoninec“ iz Hrvatske je začarao publiku s međimurskimi jačkama i tanci. Nova veza Kulturnoga društva Strahoninec i kiseškoga Zbora Zore se more zahvaliti Imriju Harsanyiju uz želju budućih susretov. Za bogatim kulturnim programom kod švedskoga stola si je mogao svaki po svojoj želji izbirati jilo, a na stolu pilo. Muzički sastav „Prisički dečki“ je nudio ritam zabavljanja do jutrašnjega svitanja.

Marija Fülöp Huljev

„Krležina ostavština“ – skup u Budimpešti

U organizaciji Katedre za slavensku filologiju Instituta za slavensku i baltičku filologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta Loránda Eötvösa u Budimpešti i Hrvatske samouprave Lipótvárosa 17. studenoga u Knjižnici Instituta za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta ELTE u Budimpešti održan je međunarodni znanstveni skup u povodu 130. obljetnice rođenja Miroslava Krleže (1893. – 1981.) pod nazivom „Krležina ostavština“.

Međunarodni znanstveni skup financiralo je i Sveučilište Loránda Eötvösa, a skup je otvorio voditelj Katedre za slavensku filologiju dr. sc. Stjepan Lukač. Nakon svečanog otvorenja i pozdravnih govora uslijedila su predavanja, od plenarnog do predavanja ostalih sudionika, njih ukupno dvadesetak. U sklopu skupa predstavljena je i knjiga izišla u fakultetskoj ediciji *Kathedra Philologiae Slavicae* koju je uredio Stjepan Lukač, *Krleža i intermedijalnost*, te knjiga Antuna Branka Šimića *Atváltózasok / Preobraženja*, za koju je načinio prijevod pjesama i napisao znanstvenu studiju također profesor Lukač.

Kao plenarno izlaganje bilo je predviđeno izlaganje Krešimira Nemeca „Teatarska metaforika u *Banketu u Blitvi*“. Ostali izlagači bili su Helena Sablić Tomić („Krleža i Senecić“), Suzana Marjanić („Krležina radiofonija ili od kakofonije Na *rubu pameti* (1938) do rukopisa *Singerov simbol. Radio opera*“), Ivan Trojan („Vrdoljakovi *Glembajevi*“), Pavle Bonča („Nepoznati svjetovi Miroslava Krleže: rukopisi, korespondencija, dokumen-

Skup je otvorio voditelj Katedre za slavensku filologiju dr. sc. Stjepan Lukač

ti“), Krystyna Pieniżek-Marković („Krležina iskustva s puta (*Izlet u Rusiju*)“), Goran Rem („Remov Krleža“), Sibila Pelevski („O dugi Krležina stiha: još jedno čitanje *Pjesma I., II. i III.*“), Igor Gajin („Radioaktivni učinak Krležine misli“), Zoltán Virág („Nepokolebljiva potraga za domom. Predodžbe i krležijanski primjer u dnevničkim zapisima Lászla Végela“), Jolan Mann („Krleža kao suautor mađarskog prijevoda *Balada Petrica Kerem-*

puha“), Zoltán Medve („Konkordancije: Matoš – Krleža – Ujević“), Paula Rem („Likovi Židova u Krležinoj fikciji“), Sanja Jukić („Kakva je ‘naša kuća’ u hrvatskom pjesništvu novog milenija?“), Előd Dudás („Miroslav Krleža i zajednički standardni jezik“), Árpád Horváth („Lik Krista u *Legendi iz kristološkog gledišta*“), István Lukács / Stjepan Lukač („Hollywoodski snovi Miroslava Krleže“).

Branka Pavić Blažetin

Osmi međunarodni znanstveni skup HIDIS – Hrvatski kao ini jezik

Odjel za kulturu hrvatskoga jezika i Odjel za hrvatski kao ini jezik Hrvatskoga filološkog društva u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika i Odsjekom za kroatistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu organizirali su Osmi međunarodni znanstveni skup HIDIS (Hrvatski kao ini jezik). Skup je održan 16. i 17. studenoga 2023. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Uz glavnu temu, hrvatski u višejezičnosti, na skupu su bile zastupljene sljedeće teme: hrvatski kao materinski jezik, hrvatski u usporedbi s tipološki i genetski (ne)rodnim jezicima, hrvatski kao ini jezik: strani, drugi, nasljedni, predački, srodni, procjenjivanje, provjeravanje i vrednovanje: psiholingvistička, neurolingvistička i korpusnolingvistička istraživanja.

Skupu se odazvalo više od pedeset znanstvenika s jednim plenarnim predavanjem, četirima pozvanim predavanjima i trideset prijavljenih (su)autorskih izlaganja. Izlagači su došli iz sedam država (i s triju kontinenta): Argentina, Australija, Austrija, Hrvatska (Gospić, Osijek, Slavonski Brod, Split, Zadar, Zagreb), Mađarska, Njemačka, Slovenija.

Plenarno predavanje „Višejezičnost u poučavanju hrvatskoga kao inoga“ održala je Tatjana Balažić Bulc, a pozvana predavanja održali su Igor Ivašković („Između nasljednoga i višejezičnoga hrvatskoga – prikaz slučaja“) i Jasna Novak Milić („Opstanak o niti – hrvatski kao nasljedni jezik u Australiji“).

Asistent na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Pečuhu Vjekoslav Blazsetin i asistentica na Odjelu za hrvatski standardni jezik u Institutu za hrvatski jezik Maja Matijević održali su izlaganje „Hrvati u Mađarskoj *boje se od psa i sviraju na tamburi*: utjecaj većinskoga mađarskog na hrvatski kao manjinski jezik“. Osim njih iz Mađarske je došla i profesorica u Hrvatskoj školi „Miroslav Krleža“ i dokto-

randica na Filozofskom fakultetu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku Valentina Sabolić. Ona je predstavila rad „Modeli izričaja u nastavi hrvatskog kao inoga jezika“.

Na skupu je predstavljena knjiga „Sasvim drukčiji jezik – dramske i lutkarske igre s tekstovima za ovladavanje i poučavanje hrvatskoga kao inoga jezika“ (skupina autora).

HIDIS se bavi poučavanjem i proučavanjem hrvatskoga onih koji ga uče kao neizvorni govornici te na jednome mjestu okuplja najrazličitije stručnjake koji se bave tim interdisciplinarnim područjem: teoretičare učenja i usvajanja jezika, lektore i nastavnike hrvatskoga kao stranoga i drugoga na hrvatskim i inozemnim obrazovnim ustanovama.

Branka Pavić Blažetin

MALI BOŽIĆNI KVIZ

- U jaslicama često vidimo razne drage životinje, ali bez tri domaće životinje jaslice su nezamislive. Koje su to životinje?
  - magarac, ovca i vol
  - kokoš, ždrijebe i vol
  - magarac, guska i ovca
  - magarac, ždrijebe i vol
- Koji od sljedećih darova nije bio među darovima koje su donijela tri kralja?
  - tamjan
  - smirna
  - zlatu
  - srebro
- Kad je Isus kršten?
  - istoga dana kad je rođen
  - na Bogojavljenje
  - na dan prikazanja u hramu
  - na rijeci Jordan kad je već odrastao
- Zašto je Sveta obitelj nakon Isusova rođenja bježala u Egipat?
  - jer je u Betlehemu bio požar
  - jer je Herod odlučio pobiti svu djecu
  - jer su ih otjerali
  - jer su ostali bez hrane
- Car koji je naredio popis stanovništva zbog kojeg su Josip i Marija morali otići u Betlehem bio je...
  - August
  - Herod
  - David
  - Klaudije
- Kako nazivamo pisce koji su u Bibliji opisali Isusov život?
  - apostoli
  - evanđelisti
  - mudraci
  - proroci
- U kojem je gradu živio kralj Herod?
  - u Betlehemu
  - u Nazaretu
  - u Jeruzalemu
  - u Kairu

- Kako se zove scenski prikaz Isusova rođenja?
  - Betlehem
  - Božićna igra
  - Žive jaslice
  - Isusova priča
- Što znače četiri adventske svijeće?
  - prva znači vjeru i nadu, druga mir, treća radost, četvrta ljubav
  - prva znači mir, druga ljubav, treća radost, četvrta vjeru i nadu
  - prva znači ljubav, druga radost, treća mir, četvrta vjeru i nadu
  - prva znači radost, druga mir, treća ljubav, četvrta vjeru i nadu
- Kako se zove katoličko misno slavlje kojim počinje Božić?
  - litanija
  - polnoćka
  - Isusova misa
  - rođendanska

Osamsto godina živih jasllica

Jedan je od najljepših božićnih običaja izrada jasllica odnosno prikaz Isusova rođenja – žive jaslice. Tradicija tog običaja upravo ove godine slavi 800. obljetnicu svojeg postojanja. Prve žive jaslice postavio je sv. Franjo Asiški na Badnjak 1223. kod Greccija blizu Asiza u Italiji. On je bio posebno posvećen Djetetu Isusu i smatra se da je ideju za postavljanjem živih jasllica dobio nakon što je posjetio betlehemsku špilju, mjesto Isusova rođenja, tijekom hodočašća u Svetu zemlju. Scenu Kristova rođenja sv. Franjo rekreirao je posebnim obredom, odnosno tijekom mise koju je predvodio u špilji u Grecciju pozivajući braću fratre i stanovnike da se pridruže slavlju. Sv. Bonaventura opisuje noć u kojoj su nastale prve žive jaslice. Jaslice kakve danas poznajemo nastale su u 16. stoljeću, a njihovo postavljanje promicali su isusovci. Prve moderne jaslice postavili su u svojem kolegiju u portugalskom gradu Coimabri, a prve crkvene jaslice u Pragu 1562. godine. Popularizirali su ih franjevci, dominikanci, augustinci i drugi. Danas Greccio svake godine posjete brojni vjernici. Hodočasnike očarava prostrana dolina Rieti. Kraj stare crkve nalazi se moderna crkva s prikazom ručno izrađenih jasllica iz cijelog svijeta.

HRVATSKI ADVENTSKI KONCERT I SVETA MISA

Ansabl „Lindo” u bazilici svetog Petra i Pavla u Pečuhu

U organizaciji i uz potporu Hrvatskog kluba „August Šenoa”, Hrvatske samouprave Pečuha, Hrvatske samouprave Baranjske županije i Hrvatske referature Pečuške biskupije 8. prosinca u pečuškoj katedrali održan je adventski koncert Folklornog ansambla „Lindo” iz Dubrovnika. Nakon koncerta održana je sveta misa koju je služio dubrovački biskup mons. Roko Glasnović u zajedništvu s povjerenikom Pečuške biskupije za Hrvate vlč. Ladislavom Bačmajem i đakonom Szebasztiánom Mihovicsem.

Tradicionalno već više od jednog desetljeća, bit će tomu domalo i dva, u sklopu pečuškog Adventa održava se i hrvatski adventski koncert. Nije bilo drukčije ni ovoga puta. Uz vjernike iz grada Pečuha okupe se i Hrvati iz naselja u Baranjskoj županiji, pa i iz Podravine. Bilo ih je tako i ove godine iz Pečuha, Kozara, Katolja, Martinaca, Semelja, Udvara, Vršende, da ne nabrajam dalje. Svetu misu pjevao je Ženski pjevački zbor „August Šenoa” uz orguljašku pratnju kantora Lászlóa Cseha.

Adventski koncert Folklornog ansambla „Lindo” iz Dubrovnika u prekrasnoj pečuškoj katedrali dočarao nam je tradiciju kolendi i božićnih napjeva hrvatskog naroda. Kolende i božićne napjeve Folklorni ansabl „Lindo” baštini skoro 60 godina. Hrvatske pučke božićne pjesme zaštićeno su nematerijalno dobro Republike Hrvatske i slave rođenje Isusovo. One se pjevaju u crkvama diljem Hrvatske, ali i u obiteljskim domovima, gdje i jest izvor naše vjere, običaja i onoga što jesmo.

Biskup Glasnović, glasnogovornik Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozo Solga i predsjednik HDS-a Ivan Gugan

Sve pjesme koje smo čuli bile su nam dobro poznate i svaki stih nosi u sebi poruku sreće, mira i ljubavi. „Daj nam Bog zdravlje, k' tomu veselje...”, „Preveliku radost, navješćujem vama”, „Radujte se, narodi”, „Svim na zemlji mir, veselje”, „Vesel' te se i vi braćo, ovdje zajedno”.

Koncert je otvorila muška klapa Folklornog ansambla „Lindo” tradicionalnom dubrovačkom kolendom, a potom je mješovita klapa kolendom s otoka Šolte čestitala svima nama: „Užanca je naša stara – pozdraviti gospodara! Zdrav nam bio i veseo!”. Nakon muške i mješovite klape koju je pratio orkestar Folklornog ansambla „Lindo” slijedio je koncert pjevača i orkestra. Koncertom je dirigirao Vedran Ivanković, dok je orkestar pripremio Enes Omerčahić.

Nakon koncerta slijedila je sveta misa koju je predvodio biskup Dubrovačke biskupije mons. Roko Glasnović, koji je za biskupa zaređen 22. siječnja 2022. godine u katedrali Gospe Velike u Dubrovniku. U svojoj nadahnutoj propovijedi naglasio je važnost došašća i vjere, u prvom redu kroz rad na samome sebi i svojoj vjeri. „Imamo raditi na sebi, ne na drugima”, istaknuo je biskup Glasnović slaveći svetkovinu Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije. „Jer ima i kruha i ruha, ali nam treba Božjeg duha.”

Ansabl „Lindo”

Biskup Glasnović izjavio je za Hrvatski glasnik da je došao na poziv pečuškog biskupa Lászlóa Felföldija, koji ga je upoznao s Pečuškom biskupijom i Hrvatima u njoj. Imao je priliku boraviti i u Hrvatskom domu u Pečuhu te upoznati nekoliko hrvatskih institucija u gradu. Ovo je njegov drugi boravak u Mađarskoj, već je bio u Kalači kad se služila misa za biskupa Ivana Antunovića. Pozvao je biskupa Felföldija da posjeti Dubrovačku biskupiju.

Dubrovački biskup mons. Roko Glasnović, vlč. Ladislav Bačmai i đakon Szebasztián Mihovics

Plesni koncert Folklornog ansambla „Lindo”

Slijedećega dana, 9. prosinca, u organizaciji Hrvatskog kluba „August Šenoa” i Hrvatskog kazališta Pečuh u tom kazalištu održan je koncert Folklornog ansambla „Lindo”, koji je izveo plesove i pjesme Dalmacije i Hrvatske. Kako je za Hrvatski glasnik izjavio umjetnički voditelj ansambla Andrija Ivančan, prilagodili su svoj nastup brojem plesača maloj pozornici Hrvatskog kazališta, ali plesali su svoj uobičajen koncertno-plesni repertoar. Dan poslije, 10. prosinca, Folklorni ansabl „Lindo” nastupio je u Koprivnici.

Branka Pavić Blažetin

Koncertom u adventsku dob

Najmlađi Undanci

U crkvi sv. Martina u Undi veliko mnoštvo ljudi je skupa došlo na poziv Undanskoga hrvatskoga društva na tradicionalni adventski koncert 2. decembra u 17 uri. U ime organizatorov peljačica tamburašev „Veselih Gradišćancev“ Djurdjica Balogh i voditeljica ŽVS „Biseri“ Sabina Balogh su moderirale i skupa spravile program. U ovom poslu su im bile na pomoć zavježbanjem dičjega programa Viola Unger i Tereza Kiš. Pozvani gosti iz Genča božićne pastirske igre su predstavili nazočnim. Dičji program, jačke na valu tamburov, lipota ženskoga višeglasnoga jačenja u svakomu su duševna vrata otvarala na bližnji advent. Čarobnu večer je i Mikula posjetio punom torbom s dари za dicu. U mjesnom kulturnom domu se je nastavilo druženje, kade su organizatori čajom, zakipljenim vinom i s kolači počastili mjesne i stranjske ljude. Susret su podupirali Undansko hrvatsko društvo i Hrvatska samouprava Unde.

Marija Fülöp Huljev

Vrijeme došašća u santovačkoj župi

Polaznici vjeronauka svake nedjelje pjevaju i pale svijeću na adventskom vijencu

Zakoračili smo u vrijeme došašća, u vrijeme iščekivanja i priprave za Božić. Paljenjem prve svijeće na adventskom vijencu, svijeće koja simbolizira vjeru, 3. prosinca u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije počelo je došašće i u santovačkoj župi. Već po tradiciji prije hrvatske mise upaljena je prva svijeća na adventskom vijencu uz pjevanje tradicionalne adventske pjesme „Vi nebesa, rosite...“. Ona se u došašću pjeva prije svake mise, a pod vodstvom vjeroučiteljice Katalin M. Tomašev izveli su je polaznici vjeronauka. Misno slavlje služio je santovački župnik vlč. Imre Polyák, a misno slavlje uljepšano je pjevanjem adventskih pjesama koje je predvodio župni kantor Zsolt Sirok u pratnji na orguljama. Kako je to u došašću na kraju svake mise, vjernici su na kraju misnog slavlja zajedno otpjevali pjesmu anđeoskog pozdravljenja „Anđeo Gospodnji navijestio Mariji...“.

S. B.

U SPOMEN

Stipo Stević (Sztévícs István)

(1954. – 2023.)

Stipo nas je napustio 13. studenoga. Teško je zamisliti da ga više nema, nama koji smo ga poznavali i voljeli. Nema više njegova širokog osmijeha i pomalo bečarskog pogleda kad bi mu se i brk malo savio na stranu. Rođen je u Kašadu u hrvatskoj obitelji i cijeloga života nosio je u sebi taj osebujan šokački osmijeh, temperament, nakrivljeni šešir po bečarski i bečarac – kojih je znao na stotine. Najdraži su mu oni šokački, kako bi Šokci rekli, „masni“ bečarci, iskonski i nepatvoreni, šokačka kapsula mudrosti kojom je i Stipo izražavao i svoje emocije na duhovit način opisujući životne situacije. Takav je bio Stipo. Vedar, a sjetan, s tugom u oku koja se teško primjećivala. Plesao je i pjevao kao pravi Šokac cijeli svoj život u KUD-u „Baranja“, a posljednjih 12 godina u KUD-u „Ladislav Matušek“. Hrabro se dugi niz godina nosio s bolešću. Vjerovali smo kako će pobijediti.

Stipo, nedostajat će nam susreti i šala, priče koje samo ti znaš ispričati i trenutci u kojima gromko, grohotom, odzvanja naš zajednički smijeh. Smijeh života. One koje volimo nikad ne zaboravljamo. Počivaj u miru, dragi Stipo.

Stipu smo ispratili na vječni počinak 29. studenoga 2023. na pečuškom groblju uz tužne stihove njemu najdraže pjesme „Tebi majko misli lete / preko polja i dolina“.

Branka Pavić Blažetin

Hrvatski adventski koncert Akademskog zbora „Ivan Goran Kovačić” u budimpeštanskoj bazilici

U organizaciji Veleposlanstva RH u Mađarskoj 6. prosinca 2023. godine u bazilici sv. Stjepana održan je Hrvatski adventski koncert „Spavaj, spavaj ditiću” Akademskog zbora „Ivan Goran Kovačić”.

Akademski zbor „Ivan Goran Kovačić” od svojeg utemeljenja, 1948. godine, surađivao je s poznatim imenima kao što su Andrea Bocelli i José Carreras, pjevao je pred Margaret Thatcher i papom Ivanom Pavlom II., a ovaj je put pod dirigentskom palicom Ivana Šćepanovića na zadovoljstvo Hrvata koji su pristigli iz raznih krajeva nastupio u prepunoj bazilici.

Akademski zbor „Ivan Goran Kovačić” dobitnik je dvaju Porina te je dosad kroz njihove redove prošlo više od 2500 ljudi. Od 2022. godine umjetnički je voditelj zbora Ivan Šćepanović, koji je otkrio da su za nastup u Budimpešti sastavili poseban adventski repertoar koji je sadržavao pjesme kao što su *Narodi nam se* (Papandopulo / F. Dugan), *Spavaj Ditiću* (trad. Veli Iž i Lišane Oštrovičke), *Zdravstvuj, Carice nebeska* (I. Kokot), *Ave Marija* (I. Zajc), *Zdrava Devica* (M. Leščan), *Veseli se, Majko Božja* (Papandopulo) i *Svrši stopi moje* (K. Odak).

Prisutnima se uvodnim govorom obratio i veleposlanik RH u Mađarskoj Mladen Andrić. On je zahvalio Hrvatima koji su stigli iz Mlinaraca, Budimpešte, Koljnofa, Serdahela, Senandrije... Poželio je ugodne blagdane te da ovo bude Božić nade, ufanja u mir i prosperitet svih.

Koncertu je prethodilo i svečano hrvatsko-mađarsko misno slavlje koje su predvodili biskup Gábor Mohos na mađarskom jeziku uz prijevod Marka Mogyorósija te vlč. Vlado Mikšić na hrvatskom jeziku. U propovijedi se istaklo: „Pojam *svi narodi* uključuje cijelu obitelj čovječanstva, ali ne kao bezličnu masu nego kao narode koji čuvaju vlastiti identitet i obilježja.”

Vlč. Vlado Mikšić iz Zagrebačke nadbiskupije izjavio je kako mu je bilo zadovoljstvo predvoditi misu te smatra kako je velika stvar

Akademski zbor „Ivan Goran Kovačić”

da su Hrvati dobili priliku okupiti se u bazilici jer takve prilike nisu česte. Dodao je da su Hrvati i Mađari dugo živjeli zajedno te je red da uvijek budu u prijateljskom kontaktu. Program je zaokružen druženjem na terasi bazilike uz kuhano vino i hrvatske delicije, čemu je doprinijela i Hrvatska samouprava Senandrije.

Kršul

30. obljetnica Hrvatske katoličke zajednice u Budimpešti

U organizaciji Hrvatske samouprave Budimpešte, hrvatskih samouprava Novoga Budima, Andzabega i XII. okruga u crkvi Rana sv. Franje 3. prosinca 2023. godine, na prvu nedjelju došašća, proslavljena je 30. obljetnica postojanja Hrvatske katoličke zajednice u Budimpešti.

Kako je pisao Živko Mandić, misu su imali naši Tabanci do 1914. godine nakon čega se u Budimpešti 78 godina trebalo čekati do sljedeće mise na hrvatskom jeziku, koja je održana na Trgu ruža u crkvi sv. Elizabete 1992. godine.

Janja Horvat, Mijo Karagić i Marija Polgar 1993. godine osnovali su Hrvatsku katoličku zajednicu u Budimpešti sa svećenikom Antunom Kneževićem iz Baje.

Misno slavlje na jubilarnoj 30. obljetnici predvodio je velečasni Vjenceslav Tóth, koji se pridružio katoličkoj zajednici još kao bogoslov 1993. godine, a od 2000. godine, kad je postao svećenik, redovito drži mise na hrvatskom jeziku.

Predsjednik Hrvatske samouprave Budimpešte Stipan Đurić ističe da je Hrvatska katolička zajednica poznata po čuvanju kulture, jezika i svojeg identiteta u dijaspori te je vjera jedan od njezinih najvažnijih čimbenika i temelja postojanja. U prigodnom govoru Stipan Đurić zahvalio je onima koji su nas ujedinili u zajednici „Matija Petar Katančić”, između ostalog svećeniku Antunu Kneževiću, Janji Horvat, Mariji Polgar, Marinu i Marini Skenderović, Katarini Gubrin-ski Takač.

Misno slavlje u povodu 30. obljetnice Hrvatske katoličke zajednice

Učenici HOŠIG-a pod mentorstvom nastavnice vjeronauka Jelene Fabić Kőrösi pjesmama i recitacijama uveličali su svečanost. Uslijedio je dolazak sv. Nikole, koji je djeci podijelio prigodne darove. Svečanost se nastavila uz druženje i slavljeničku tortu.

Kršul

ADVENT U OSIJEKU: idealna avantura za sve generacije

Jeste li znali da je Osijek već dvije godine nositelj titule „Najljepši Advent u Hrvatskoj“? Da, četvrti grad Hrvatske i središte njezina istoka itekako zna kako zaključiti godinu sa stilom, pa tijekom prosinca u njemu živi blagdanski duh i odzvanja zvuk zabave. Doznajte što donosi ovogodišnji Advent, zbog kojeg se itekako isplati provesti zimski vikend u Osijeku!

Advent u Tvrđi

Srce zabave i noćnih izlazaka u gradu, Tvrđa kao stari barokni dio grada, i ove je godine središte adventskih događanja. Tijekom godine Tvrđa je mjesto koje danju živi kulturni, a noću mladenački život. To i ne treba čuditi jer je svaka peta osoba u Osijeku student! Ljepota barokne arhitekture i brojni kafići te klubovi koji su se u njoj smjestili čine ju najatraktivnijom lokacijom u gradu. Kad uz to udomi najveći panoramski kotač u Hrvatskoj, brojne ugostiteljske i obrtničke kućice, glazbene pozornice, prekrasno ukrašene jelke i instalacije te festival svje-

tlosti – nema joj premca! Posjetite Trg Jurja Križanića podno baroknih tornjeva crkve sv. Mihovila i isprobajte lokalne gastronomske užitke poput kobasica, sarmica i fritula uz glazbeni program najboljih lokalnih izvođača. Vikend-zonu potražite u Franjevačkoj ulici, gdje vas čeka velika pozornica, prigodna ponuda hrane i pića te božićni ugođaj i čine je idealnim mjestom za opuštanje. Svakog vikenda na njoj nastupaju poznata imena s hrvatske glazbene scene: Marko Tolja, Vanna, Klapa Intrade, Vatra, Bang Bang, Songkillersi, Gelato Sisters, Mia Dimšić i NO

Jazz Band. Povezujući dvije prethodne lokacije, Trg Sv. Trojstva bit će ukrašen božićnim jelkama i svjetlosnim instalacijama, a tu će se nalaziti i najveći panoramski kotač u Hrvatskoj te Središnji ured Djeda Mraza, što ga čini savršenim mjestom za obiteljski izlet.

Za najmlađe članove Vaše obitelji tu je i zabavni lunapark u Parku kralja Držislava, najljepši božićni tramvaj u Hrvatskoj ukrašen s preko 30 000 lampica te klizalište Sokol, gdje se u zimskim radostima uživa svakog dana u tjednu.

Tu je i nezaobilazno središte grada s impozantnom crkvom sv. Petra i Pavla podno koje možete vidjeti najveću jelku u gradu, adventski vijenac i gradske jaslice te druge lokacije poput Sakuntala parka, Kapucinske ulice i ostalih upadljivih i skrivenih kutaka grada koji odišu blagdanskim duhom.

I ove nas godine svakog blagdanskog dana očekuje novo otkriće! Možda je to skrivena svjetlosna instalacija, radost zajedništva, slatki zalogaj iz adventske kućice, savršeni unikatni poklončić za dragu osobu ili jednostavno ona posebna topla emocija koju imamo dok se šećemo gradom koji blista u božićnom ruhu.

Zaputite se u Grad na Dravi i uživajte u okusima, mirisima, bojama i zabavi koju donosi prosinac! HG

KAŠAD – U organizaciji Mjesne samouprave Kašada još krajem listopada održan je Dan starih. Tim danom mjesna samouprava i načelnica sela Zorica Plužar Gavallér žele podsjetiti na veliku važnost starih ljudi i ljubav prema njima. Od njih su naslijedili selo, govor i jezik. Oni su u Kašadu sazidali kuće i mnogo radili kako bi sve predali svojoj djeci. U domu kulture okupilo se otprilike 50 osoba, a nastupali su KUD „Bubice“ iz Vršende i humorist Zoltán Maksa. Kašadski su se volonteri iskazali kao i uvijek, pekli su kifle, kuhala se sarma, a poslije su bili i kolači te druženje. Program je ostvaren uz potporu Mjesne samouprave Kašada i Hrvatske samouprave Kašada.

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA: Branka Pavić Blažetin (tel. +36 30 396 1852, e-adresa: branka@croatica.hu); NOVINARI: Stipan Balatinac (e-adresa: balatinacz66@gmail.com); Bernadeta Blažetin (e-adresa: beta@croatica.hu), Čarna Kršul (e-adresa: carna.krsul@hotmail.com); RAČUNALNI SLOG: Zsolt Farkas; LEKTOR: Vjekoslav Blažetin (e-adresa: lektor.glasnik@gmail.com). ADRESA: 1093 Budapest, Lónyay u. 18/b. (tel. +36 30 436 1146, e-adresa: glasnik@croatica.hu) – ZA OSNIVAČA: Savez Hrvata u Mađarskoj. IZDAVAČ: Croatica Nonprofit Kft. RAVNATELJICA: Timea Šakan-Škrilin. List se širi posredstvom Mađarske pošte na osnovi pretplate na žiroračun 11600006-00000000-78637100 (Erste Bank Hungary Zrt.). Pretplata na godinu dana iznosi 10 400 Ft. Tjednik se financira iz državnog proračuna Mađarske. Rukopise, fotografije i crteže ne čuvamo i ne vraćamo. TISKARSKA PRIPREMA, TISAK: CROATICA Nonprofit Kft., 1093 Budapest, Lónyay u. 18/b. HU ISSN 1222-1270